

Затверджено
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н
Форма № П - 4.04

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
Навчально-науковий інститут бізнесу та сучасних технологій
Форма навчання заочна
Кафедра фінансів та банківської справи

Допускається до захисту
Завідувач кафедри _____ О.В. Яріш
« ____ » _____ 2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на тему:
МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ
ПІДПРИЄМСТВА
(за матеріалами діяльності ПрАТ «Домінік»)

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Фінанси і кредит»
освітнього ступеня магістра

Виконавець роботи Опанасюк Андрій Олександрович

(підпис, дата)

Науковий керівник д.е.н., професор Педченко Наталія Сергіївна

(підпис, дата)

Рецензент Фешина Світлана Павлівна

Полтава 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Поняття, сутність та класифікація фінансових ресурсів підприємства.....	6
1.2. Теоретико-організаційні основи управління фінансовими ресурсами підприємства та механізм його реалізації.....	17
1.3. Науково-методичні підходи до проведення аналізу фінансових ресурсів підприємства.....	27
Висновки за розділом 1.....	38
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПРАТ «ДОМІНІК».....	40
2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства ПрАТ «Домінік».....	40
2.2. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів ПрАТ «Домінік».....	52
2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Домінік».....	61
Висновки за розділом 2.....	77
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	79
3.1. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства з використанням методів кваліметрії	79
3.2. Впровадження інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами як напрям удосконалення механізму.....	87
3.3. Збільшення джерел формування фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Домінік» як напрям підвищення ефективності управління.....	95
Висновки за розділом 3.....	105
ВИСНОВКИ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	112
ДОДАТКИ.....	120

ВСТУП

Управління сучасним виробничим підприємством в нестабільних економічних умовах та з високим рівнем конкуренції на ринку, вимагає прискорення обертів формування та забезпечення ефективності системи управління фінансовими ресурсами, які є базовим джерелом потенціалу розвитку підприємства, окреслюють ефективність господарської діяльності, фінансову стійкість, платоспроможність, конкурентоспроможність, забезпечуючи, при цьому, безперебійну роботу та зростання ринкової вартості господарюючого суб'єкта. Тому, на сьогодні, актуальності набуває теоретичне та практичне дослідження механізму управління фінансовими ресурсами підприємства, що є ключовим чинником їх успішного функціонування та розвитку.

Теоретична і практична розробка питань, пов'язаних з визначенням сутності понять «фінансові ресурси» та «управління фінансовими ресурсами», аналізом ефективності формування та використання фінансових ресурсів, механізмом реалізації управління фінансовими ресурсами, науково-методичними підходами до проведення аналізу фінансових ресурсів виконана в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних економістів: І.О. Бланк, А. Бабо, О. П. Близнюк, А. П. Брезинська, О.Д. Василик, А. П. Горбан, В. К. Данилко, С. Д. Джерелейко, І.В. Зятківський, О. М. Іванюта, Б. Колас, І. А. Козачок, М.Н. Крейніна, А.М. Ковальова, А.Б. Крутик, Л. О. Меренкова, С. В. Мішина, Н.С. Педченко, А.М. Поддєрьогін, Н.Ф. Самсонов, П. Стецюк, Д. В. Ситий, Р. Холт, О. О. Шестова та інші.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретико-методичних основ побудови якісного механізму управління фінансовими ресурсами підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені наступні завдання:

- дослідити поняття, сутність та класифікацію фінансових ресурсів підприємства;
- окреслити теоретико-організаційні основи управління фінансовими

ресурсами підприємства та механізм його реалізації;

- розглянути науково-методичні підходи до проведення аналізу фінансових ресурсів підприємства;

- надати фінансово-економічну характеристику діяльності досліджуваного приватного акціонерного товариства;

- провести дослідження джерел формування фінансових ресурсів товариства;

- здійснити оцінку ефективності розміщення та використання фінансових ресурсів товариства;

- здійснити удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства з використанням методів кваліметрії;

- впровадити інтегральну оцінку ефективності управління фінансовими ресурсами як напрям удосконалення механізму управління товариства;

- провести пошук резервів збільшення джерел формування фінансових ресурсів товариства.

Об'єктом дипломного дослідження є механізм управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік», що є підприємством з виробництва кондитерських виробів. Предметом дослідження є сучасні методи управління та напрями аналізу фінансових ресурсів товариства.

Для вирішення поставлених завдань в роботі використані методи: економічного аналізу, синтезу, порівняння, аналогії – для оцінки отриманих фактичних значень показників у динаміці та в порівнянні з нормативними; логічний аналіз для вивчення існуючих у теорії та на практиці трактувань поняття «фінансові ресурси» та методів їх оцінки; наукової абстракції – для виділення найбільш ефективних та всебічних методів оцінки фінансових ресурсів підприємства; кваліметрії – для розрахунку інтегрального показника якості організації механізму управління фінансовими ресурсами товариства; економіко-математичного аналізу – при проведенні інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами товариства.

Інформаційною базою дослідження механізму управління фінансовими ресурсами підприємства стали праці вітчизняних та зарубіжних науковців, матеріали періодичної преси, а також дані фінансової звітності аналізованого ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 роки.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці рекомендацій щодо впровадження в механізм управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» розрахунок інтегральних показників якості управління фінансовими ресурсами на основі якісних характеристик управління досліджених з використанням методів кваліметрії, а також кількісних характеристик шляхом розрахунку фінансових коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність, ділову активність та рентабельність.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття, сутність та класифікація фінансових ресурсів підприємства

В сучасних економічних умовах сталий розвиток вітчизняних підприємств наряду залежить від забезпеченості ними фінансовими ресурсами, що є головним джерелом фінансування діяльності. На сьогодні, у багатьох господарюючих суб'єктів України спостерігається нестача фінансових ресурсів, що викликано рядом зовнішніх та внутрішніх чинників, таких як інфляція, недосконалість системи оподаткування, збитковістю, високими ставками залучення позикових джерел та ін. Саме ці обставини стимулюють підприємців до розробки та запровадження ефективного механізму управління фінансовими ресурсами підприємства, з метою формування їх достатнього обсягу для закріплення та розширення конкурентних позицій на ринку.

Фінансова енциклопедія трактує поняття фінансові ресурси наступним чином. Фінансові ресурси (англ. financial resources, від фр. resources – кошти, запаси) – сукупність фондів (коштів), що утворюються при розподілі й перерозподілі сукупного суспільного продукту й національного доходу та перебувають у розпорядженні держави, органів місцевого самоврядування, підприємств, організацій різних форм власності. Фінансові ресурси підприємств – кошти, що перебувають у розпорядженні підприємств, у тому числі: грошові фонди, частина грошових коштів, що використовується у нефондовій формі, цінні папери, валютні цінності [47, с.436].

В економічних наукових колах існує розмаїття точок зору щодо трактування поняття «фінансові ресурси підприємства», тож наведемо основні визначення даного терміну в таблиці 1.1 для подальшого їх групування за різними характеристиками.

Таблиця 1.1 – Трактуювання поняття «фінансові ресурси підприємства»

Дослідник	Визначення
Азаренкова Г., Журавель Т., Михайленко Р. [1, 19].	грошові нагромадження та доходи, які знаходяться в розпорядженні підприємства, створюються в процесі розподілу і перерозподілу виручки та прибутку і зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення й задоволення інших суспільних потреб
Андрусак Н. О., [3, с.130].	який під фінансовими ресурсами розуміє систему грошових фондів, які забезпечують процес виробництва та відтворення у рамках даного підприємства та сукупність форм і методів їх витрачання. Вони, як звичайно, виступають у формах основних і оборотних фондів (капіталу) та прибутку
Бланк І. О., [7, с.182]	сукупність мобілізованих власних і позикових грошових засобів і їх еквівалентів у формі цільових грошових фондів для забезпечення господарської діяльності в наступному періоді
Буряк Л. Д. [11, с. 25]	частина коштів суб'єктів господарювання, яка перебуває у їхньому розпорядженні і спрямовується на виробничий, соціальний розвиток, матеріальне заохочення
Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В. [12, с. 22]	грошові засоби, що акумулюються в фондах цільового призначення для здійснення певних витрат
Василик О. Д. [13].	грошові накопичення і доходи, що створюються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних Фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб
Власова Н., Круглова О., Безгінова Л. [14]	сукупність грошових коштів у формі доходів і зовнішніх надходжень, які знаходяться у розпорядженні господарського суб'єкта в певний період (або на дату) і призначені для фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних із розширенням виробництва
Гудзь О. [19, с. 301].	сукупність високоліквідних активів, які знаходяться в його розпорядженні і призначені для виконання поточних фінансових зобов'язань і розширеного відтворення. Вони характеризують фінансовий потенціал та платоспроможність підприємства.
Зятковський І. [27]	грошові фонди цільового призначення, сформовані у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту, створеного на підприємстві, якими воно володіє і розпоряджається на правах власності або повного господарського відання і використовує на статутні потреби
Кірейцев Г. Г. [69, с. 15]	грошові нагромадження і доходи, які є результатом розподілу й перерозподілу виручки та прибутку.
Коробов М. Я., Орлов П. І., Петрова К.Я. [32, с. 20]	власні і позикові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства
Лахтіонова Л. А. [35, с.16].	це грошові кошти у формі грошових фондів (статутний фонд, фонд оплати праці, резервний фонд) та у нефондовій формі (використання грошових коштів для виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами, банками, страховими компаніями і т.д.)

Продовження таблиці 1.1

Дослідник	Визначення
Леонтьєв В. [36]	сукупність капіталу та іншого майна, виражених у грошовій формі, які знаходяться в розпорядженні підприємств, використовуються в процесі фінансово-господарської діяльності, для виконання своїх функцій
Марченко А. [40]	фінансова категорія, яка виражає фінансові відносини, пов'язані з рухом частини грошових коштів суб'єктів господарювання, що перебувають в їх розпорядженні і спрямовуються на виробничий і соціальний розвиток, матеріальне заохочення.
Мішина С. В. [45].	це сукупність грошових коштів, що перебувають у фондовій, нефондовій формі або перетворені у відповідну матеріалізовану форму і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення
Петленко Ю. [52].	це грошові кошти, які залучені в господарський оборот підприємства із різних джерел, сформованих під впливом організаційно-правових форм господарювання, призначених для покриття його власних потреб
Поддєрьогін А.М. [53]	усі грошові кошти, що є в розпорядженні підприємства, до яких належать грошові фонди й та частина грошових коштів, яка використовується в нефондовій формі
Пойда-Носик Н., С. Грабарчук [56]	сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на дату у процесі реалізації продукції, основних та оборотних засобів і видачі зобов'язань
Рибалко Н. О. [58, с. 28-31].	це сукупність активів підприємства, сформованих із зовнішніх та внутрішніх джерел, що знаходяться в розпорядженні підприємства на правах власності або тимчасового володіння і які використовуються для погашення фінансових зобов'язань та забезпечення безперервності функціонування підприємства
Родіонова В. [59, 125].	грошові доходи та надходження, які знаходяться в розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат із розширеного відтворення й економічного стимулювання працівників
Сенчагов В. К. [62, с. 49].	вважає, що фінансові ресурси народного господарства являють собою сукупність грошових нагромаджень, амортизаційних відрахувань та інших грошових засобів, які формуються в процесі створення, розподілу і перерозподілу сукупного суспільного продукту
Стецюк П. [64].	це найбільш ліквідні активи, які забезпечують неперервність руху грошових потоків підприємства у процесі реалізації його планів та виконання зобов'язань
Філімоненко О. С. [67, с. 351].	це власний, позиковий і залучений грошовий капітал, що використовується підприємствами для формування своїх активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою одержання відповідного доходу, прибутку
Шестова О. О. [72, с. 195].	можна визначити як запас реальних грошових коштів, якими підприємство може скористатися негайно для виконання фінансових зобов'язань та здійснення витрат в процесі операційної та фінансово-інвестиційної діяльності

Аналізуючи таблицю 1.1 можна констатувати наукову розбіжність поглядів дослідників на трактування поняття «фінансові ресурси підприємства». Саме тому, нами пропонується провести групування наведених визначень відповідно до характеристик для уточнення визначення «фінансові ресурси підприємства» (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Групування трактувань «фінансові ресурси підприємства» за формами виявлення

Дослідники	Джерела	Характеристика
Андрусак Н. О., Бланк І. О., Буряковський В. В., Кармазін В. Я., Каламбет С. В., Зятковський І., Коробов М. Я., Орлов П. І., Петрова К.Я., Петленко Ю.	[3, 7, 12, 27, 32, 52].	грошові фонди цільового призначення
Лахтіонова Л. А., Мішина С. В., Поддєрьогін А.М.	[35, 45, 53]	грошові фонди та кошти у не фондовій формі
Гудзь О., Стецюк П., Шестова О, О.	[19, 64, 72]	високоліквідні активи
Буряк Л. Д., Марченко А.	[11, 40]	частина грошових коштів
Азаренкова Г., Журавель Т., Михайленко Р., Василик О. Д., Власова Н., Круглова О., Безгінова Л., Кірейцев Г. Г., Пойда-Носик Н., С. Грабарчук, Родіонова В., Сенчагов В. К.	[1, 13, 14, 69, 56, 59, 62]	грошові нагромадження і доходи, амортизаційні відрахування та ін. грошові засоби зовнішнього надходження
Леонтьєв В., Рибалко Н. О., Філімоненко О. С.	[36, 58, 67]	власний, залучений, запозичений грошовий капітал

У переважній більшості трактувань поняття «фінансові ресурси підприємства» є грошовими нагромадженнями та доходами. Автори даної групи правильно виокремлюють джерела формування фінансових ресурсів, як доходи, внутрішні нагромадження та зовнішні надходження. Наступною, по більшості авторів, групою характеристики визначення «фінансові ресурси» є грошові фонди цільового призначення, але погодитись з правильністю даного твердження ми не можемо. Так, як зазначає Чепка В. В. «фінансові ресурси більшості підприємств (за нових умов господарювання) представлені у не

фондовій формі, а грошові кошти у фондовій формі відповідно до нових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств не завжди мають чітко визначене цільове призначення (відсутній фонд оплати праці, амортизаційний фонд та т.п.)» [70, с. 208].

Відмітимо правильність суджень Юрія С. І., який при трактуванні фінансових ресурсів підприємства приділяє багато уваги їх поділу на складові:

— фінансові ресурси, що сформовані за рахунок отриманих у звітному періоді: доходів від реалізації продукції, чистого прибутку, акумульованих амортизаційних відрахувань та інших доходів від звичайної діяльності підприємства;

— акціонерні кошти, що отримані шляхом збільшення статутного капіталу підприємства в результаті проведення додаткового випуску акцій та емісійного доходу;

— бюджетні кошти, що були безоплатно і безповоротно надані підприємству на його розвиток [74].

Аналізуючи наведені вище трактування «фінансові ресурси підприємства» хочемо навести авторське бачення даного поняття як: сукупність усіх грошових нагромаджень, доходів, та інших внутрішніх або зовнішніх джерел грошових коштів, що сформувались в результаті здійснення підприємством операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, з метою забезпечення ефективного функціонування, реалізації поставлених цілей та досягнення лідируючих конкурентних позицій на ринку.

Основними специфічними ознаками фінансових ресурсів є:

— формування та використання їх проводиться відповідно до правового та нормативного забезпечення;

— вони є фондами коштів, яким притаманний акумуляційний характер; що є результатом виробництва, розподілу і перерозподілу сукупного суспільного продукту і національного доходу;

— можуть належать підприємствам різної організаційно-правової власності;

— головними напрямками використання є забезпечення ефективного функціонування підприємства, соціальне забезпечення працівників, досягнення лідируючих конкурентних позицій на ринку та ін.

Фінансові ресурси підприємства, як і інші економічні категорії, мають особливі ознаки або характеристики. Більшість науковців виділяють три головні характеристики фінансових ресурсів підприємства, а саме: загальноекономічні, фінансові, індивідуальні.

Рисунок 1.1 – Якісні характеристики фінансових ресурсів підприємства
[Сформовано автором на основі: 25, 34, 75]

Досліджуючи класифікаційні ознаки фінансових ресурсів можна сказати наступне. Так, більшість авторів [30, 28, 60, 75] проводить класифікацію даного поняття відповідно до походження, при цьому пропонуючи виокремлення

фінансових ресурсів підприємства на власні, залучені та позикові. Схематично розподіл фінансових ресурсів відповідно до джерел формування наведено на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Види фінансових ресурсів за джерелами їх утворення [розроблено автором на основі 30, 28, 71, 60, 75].

Аналізуючи рисунок 1.2 необхідно більш детально розглянути складові фінансових ресурсів підприємства. Так, під власними коштами господарюючого суб'єкта слід вважати кошти, що знаходяться в постійному обігу, при цьому їх кінцевий термін використання не встановлений. Формування власних фінансових ресурсів підприємства відбувається за рахунок тієї частини власного капіталу господарюючого суб'єкта, яка залишається після виконання ним його поточних зобов'язань і забезпечень.

Залученими коштами підприємства виступають кошти, які не належать підприємству, але в наслідок діючої системи розрахунків постійно знаходяться в його обігу. При цьому, формування їх здійснюється за рахунок усіх видів кредиторської заборгованості підприємства. Під позиченими коштами слід розуміти кошти, що отримує підприємство на певний строк, за відсоткову плату й на умовах повернення. Формуються вони, в основному, за рахунок коротко- і довгострокових кредитів банків.

Необхідно відмітити, що всі перераховані види фінансових ресурсів беруть участь як у формуванні активів підприємства, так і в здійсненні його виробничо-господарської діяльності з метою отримання прибутку.

Більш детальну класифікацію фінансових ресурсів підприємства наводить в своїй праці Волинчук Ю. [15, с. 99]. При цьому, автор наводить схему взаємозв'язку між найбільш відомими класифікаційними ознаками фінансових ресурсів підприємства, адже не усі елементи класифікації постійно належать до однієї і тієї ж самої характеристики (рисунок 1.3).

Виходячи зі схеми формування та взаємозв'язку фінансових ресурсів, що наведена на рисунку 1.3 можна констатувати, що фінансові ресурси, перебувають в постійному русі. При цьому, вони мають властивість змінювати свою форму з метою створення умов формування нових фінансових ресурсів, а джерело фінансового ресурсу залишається незмінним, тоді, як припинення існування джерела автоматично означає відсутність відповідного фінансового ресурсу, тобто джерело фінансування є первинними і виступає передумовою виникнення фінансових ресурсів [72].

В залежності від стадії життєвого циклу підприємства необхідним постає використання різних джерел фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта:

– при стадії зародження практично відсутня можливість використання внутрішніх джерел фінансових ресурсів, а тому основними джерелами будуть або власні зовнішні, або (чи) позикові кошти, що залежать від економічних та політичних умов, при яких створюється і починає функціонувати суб'єкт підприємництва;

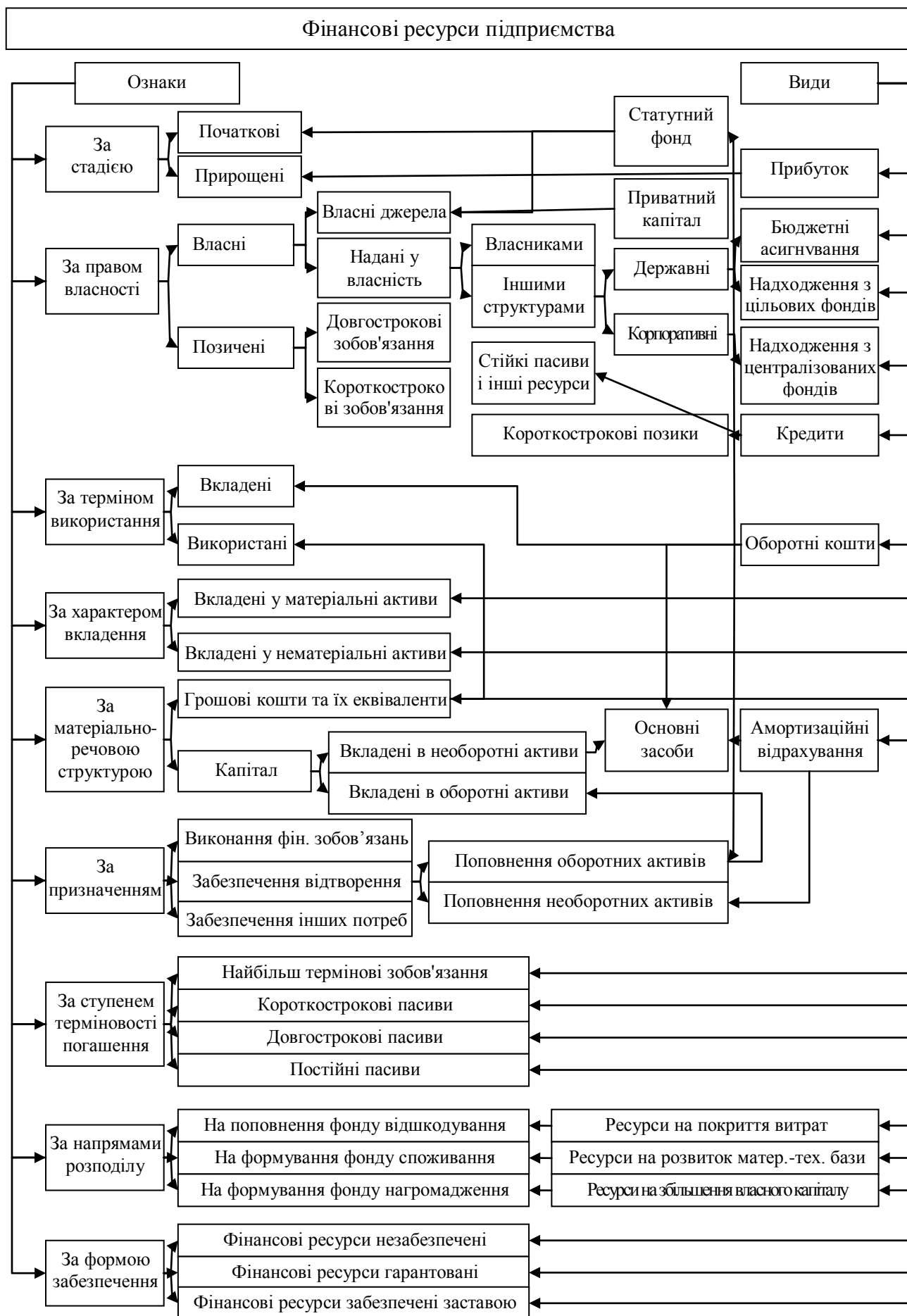

Рисунок 1.3 – Схема формування взаємозв'язку фінансових ресурсів [15]

– на етапі зростання суб'єкти господарювання можуть сміливо використовувати всі доступні джерела формування фінансових ресурсів, тобто як власні, так і залучені, так і позикові. При цьому, перевага в більшості випадків надається залученим та позиковим джерелам формування фінансових ресурсів;

– на етапі стабільності, так як і в попередньому випадку, підприємства використовують всі доступні джерела формування фінансових ресурсів, але доцільнішими є залучення внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів;

– на етапі занепаду підприємства найчастіше характеризуються браком власних фінансових ресурсів, а позикові та залучені фінансові ресурси є обмеженими у зв'язку із великими ризиками. Саме такі умови провокують підприємства використовувати інші джерела фінансових ресурсів, такі як: кошти нових інвесторів (емісію акцій чи пайових внесків), кошти внутрішньо корпоративного розподілу, кошти державного і/чи місцевого бюджетів, якщо держава чи місцева влада зацікавлені у збереженні підприємства.

Мельник О. відзначає, що оскільки функціональне призначення фінансових ресурсів пов'язане із забезпеченням (за допомогою розподільчих процесів) усіх сфер діяльності суб'єкта господарювання необхідною величиною вартості, то принципи організації фінансових ресурсів включатимуть наступні [43, 25]:

— принцип достатності, що полягає в забезпеченні всіх видів господарської діяльності підприємства достатньою вартістю ресурсів, що можуть бути залучені з різних джерел;

— принцип пропорційності розподілу, що полягає в пропорційності розподілу ресурсів відповідно до напрямів діяльності підприємства;

— принцип пріоритету прибутковості при їх використанні. Прибуток є не лише одним із основних мотивів у ринковій економіці, але й фактором, якому властиві вартісні утворення, якою і є система фінансових ресурсів

суб'єкта господарювання. Отримання прибутку означає існування і розвиток системи ресурсів підприємства [25].

На процес формування та використання фінансових ресурсів підприємства впливають різноманітні чинники, як внутрішні, так і зовнішні. Так, внутрішні чинники впливу на процес формування та використання фінансових ресурсів безпосередньо пов'язані з діяльністю окремого господарюючого суб'єкта, а зовнішні – відповідно не пов'язані. Наведемо головні зовнішні та внутрішні чинники впливу на фінансові ресурси підприємства (рисунок 1.4).

Рисунок 1.4 – Фактори впливу на процес формування і використання фінансових ресурсів підприємства [33]

Забезпечення ефективності підприємства у сьогоденні набуває особливої актуальності, оскільки наслідки неправильно обраної політики управління фінансовими ресурсами та управління в цілому, в умовах конкурентного середовища, стають критичними та загрожують його існуванню.

1.2 Теоретико-організаційні основи управління фінансовими ресурсами підприємства та механізм його реалізації

В основі формування ефективного менеджменту фінансових ресурсів знаходиться розуміння того, що вони є основоположним (домінантним) елементом всієї ресурсної бази будь-якого суб'єкта господарювання, адже завдяки наявності необхідної кількості фінансових ресурсів підприємства отримують доступ до потрібних земельних, матеріальних, трудових, інтелектуальних ресурсів тощо. На жаль, у сучасних умовах саме фінансові ресурси слід розглядати як найбільш дефіцитний для вітчизняних підприємств ресурс, нестача якого гальмує загальний розвиток та зумовлює послаблення інших елементів ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання. Підкреслимо також, що фінансові ресурси є найбільш мобільними з-поміж інших елементів ресурсної бази, що в умовах мінливості та постійних змін зовнішнього середовища підприємства є ключовим фактором ефективності. Таким чином, слід зробити висновок, що спроможність вітчизняних суб'єктів господарювання не просто виживати, а й досягти успіху в ринкових умовах, насамперед, залежить від ефективності управління наявними фінансовими ресурсами [54, 20, с. 103].

В сучасній економічній літературі поняття «управління» розглядається з декількох боків: як функція або визначений вид діяльності); як стиль

керівництва, тобто позиція керівника; як процес управління; як інститут [8]. Такі трактування сутності процесу управління не суперечать один одному, а навпаки – доповнюють, генеруючи циклічне коло процесів управлінських рішень, пов'язаних із виконанням функцій.

Поддєрьогін А. М. у своєму підручнику з фінансів підприємства наводить авторське бачення «управління фінансовими ресурсами підприємства» під якими слід розуміти – «управління потоками вхідних і вихідних коштів підприємства для формування, розподілу і використання необхідних фінансових ресурсів, максимізації прибутку підприємства, підвищення рентабельності та платоспроможності» [53].

Управління фінансовими ресурсами підприємств – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання у різних видах господарської діяльності підприємства. Воно скероване на вирішення таких завдань:

- формування достатнього обсягу фінансових ресурсів;
- оптимізація розподілу сформованих ресурсів;
- забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням різних видів фінансових ресурсів [8].

Джерелейко С. Д. наводить власне бачення поняття «управління фінансовими ресурсами підприємства», при цьому характеризуючи його як:

- один з найважливіших факторів забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах;
- діяльність, що спрямована на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного “балансування”;
- процес управлінських дій у сфері формування та використання грошових коштів фондового та нефондового характеру [21].

Бердар М. М. трактує поняття управління фінансовими ресурсами як «циклічний, повторюваний процес прийняття управлінських рішень, саме тому

він потребує постійного спостереження та вдосконалення задля покращення результатів фінансово-господарської діяльності» [6, с. 135].

Горбан А. П. зазначає, що процес управління фінансовими ресурсами господарюючих суб'єктів необхідно трактувати як «сукупність форм і методів на основі яких здійснюється управління грошовим оборотом та фінансовими ресурсами» [17]. Подібне твердження говорить і Рудченко І. В., який під управлінням фінансовими ресурсами розуміє: «систему інструментів, методів форм розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із процесами формування, розподілу й використання фінансових ресурсів для досягнення стійкого фінансового стану й ефективної діяльності підприємства» [61, с. 16]. Дане твердження є найбільш вдалим, адже ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства є одним з головних факторів ефективної роботи підприємства в жорстких конкурентних умовах та його спроможності досягти успіху на ринку.

Проведений аналіз тверджень щодо «управління фінансовими ресурсами підприємства» дає можливість виділити мету даного процесу. Так, головною метою проведення управління фінансовими ресурсами підприємства є забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності та підвищення ринкової вартості підприємства, через формування оптимального обсягу фінансових ресурсів, ефективне їх розміщення, організацію їх раціонального використання та пошук резервів збільшення фінансових ресурсів.

Проведення детального дослідження процесу управління фінансовими ресурсами підприємства вимагає розгляду поняття механізму управління. Так, під механізмом управління фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта слід розуміти сукупність методів, принципів, форм, інструментів, прийомів і чинників впливу на об'єкт управління, а саме систему формування і використання фінансових ресурсів підприємства. При цьому, механізм управління фінансовими ресурсами підприємства характеризується певною структурою, складовими елементами, такими як: предмет, суб'єкт, об'єкт, мета (цілі), завдання, принципи, методи, інструменти, інформаційне забезпечення.

Визначимо, складові механізму управління фінансовими ресурсами підприємства в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Складові механізму управління фінансовими ресурсами підприємства

Елементи	Характеристика
Предмет управління	Регулювання фінансових потоків підприємства за для забезпечення його збалансованості, достатності, ефективності та оптимальності
Об'єкт управління	—фінансові відносини, що виникають між підприємствами та їх засновниками, державою, комерційними структурами, іншими юридичними і фізичними особами; —доходи і нагромадження (прибуток), їх формування, розподіл і використання; —фінансові ресурси, джерела їх формування, склад і структура; —склад, структура і кругообіг капіталу; —грошові фонди, їх формування та використання; — грошовий обіг у відтворювальному процесі
Суб'єкт управління	Спеціальна фінансова служба підприємства (фінансовий відділ, бухгалтерія, тощо) або ж окремі кадри (фінансист, менеджер, бухгалтер, директор, тощо) в залежності від розмірів господарюючого суб'єкта
Цілі	— забезпечення оптимального обсягу та структури фінансових ресурсів; — збільшення ринкової вартості підприємства; — досягнення прийнятних темпів зростання економічного потенціалу фірми; — зростання обсягів виробництва та реалізації; — максимізація прибутку; — зменшення витрат; — забезпечення рентабельної діяльності; — уникнення банкрутства і мінімізація ризиків; — забезпечення стійкого фінансового стану; — оптимізація грошового обігу, синхронізація надходжень і витрат грошових коштів; — оптимізація структури капіталу підприємства, тощо
Завдання	— залучення коштів на найвигідніших умовах; — визначення методів раціонального використання фінансових ресурсів підприємства з метою отримання найкращих фінансових результатів; — встановлення планових стратегічних та поточних

	показників щодо обсягу і структури фінансових ресурсів; — забезпечення контролю виконання встановлених показників
--	--

Продовження таблиці 1.3

Елементи	Характеристика
Принципи	Важливості, повноти, оперативності, динамічності, достовірності, безперервності, циклічності, узгодженості з іншими економічними процесами підприємства й ефективності
Методи	<p>До класу традиційних методів належать такі групи методів:</p> <ol style="list-style-type: none"> Група методів збільшення власного капіталу підприємств: <ul style="list-style-type: none"> – одержання підприємством внесків до статутного фонду від засновників та акціонерів; – одержання підприємством додаткового прибутку від господарської діяльності; – одержання підприємством податкових пільг; – одержання підприємством фінансової допомоги на безповоротній основі. Група методів збільшення позичкового капіталу: <ul style="list-style-type: none"> – одержання підприємством банківського кредиту; – одержання підприємством товарного кредиту; – одержання підприємством фінансової допомоги на зворотній основі. <p>До класу прогресивних методів віднесені такі групи:</p> <ol style="list-style-type: none"> Група методів збільшення власного капіталу підприємств: <ul style="list-style-type: none"> – розміщення депозитарних розписок на міжнародних фінансових ринках; – розміщення похідних цінних паперів на акції підприємства. Група методів збільшення позичкового капіталу: <ul style="list-style-type: none"> – розміщення корпоративних облігацій підприємства на національному та міжнародному ринках; – одержання підприємством вексельного комерційного кредиту; – одержання позичкового капіталу за операціями «репо». Група методів оптимізації структури активів підприємства: <ul style="list-style-type: none"> – дисконтування дебіторської заборгованості підприємства; – застосування товаророзпорядчих цінних паперів; – одержання підприємством основних засобів у лізинг
Інструменти	прибуток, податки, лізинг, інвестиції, цінні папери, державні закупівлі, амортизаційні відрахування, кредит, факторинг, валютні цінності, дотації, субсидії та субвенції, тощо
Інформаційне забезпечення	Нормативно правова база, дані фінансової звітності, управлінського обліку, тощо

Джерело: [сформовано автором на основі – 68, 20, 44, 65]

Наведені в таблиці 1.3 складові управління фінансовими ресурсами підприємства є основою для побудови ефективного механізму управління шляхом графічного зображення взаємозв'язку між ними, що наведено на рисунку 1.5.

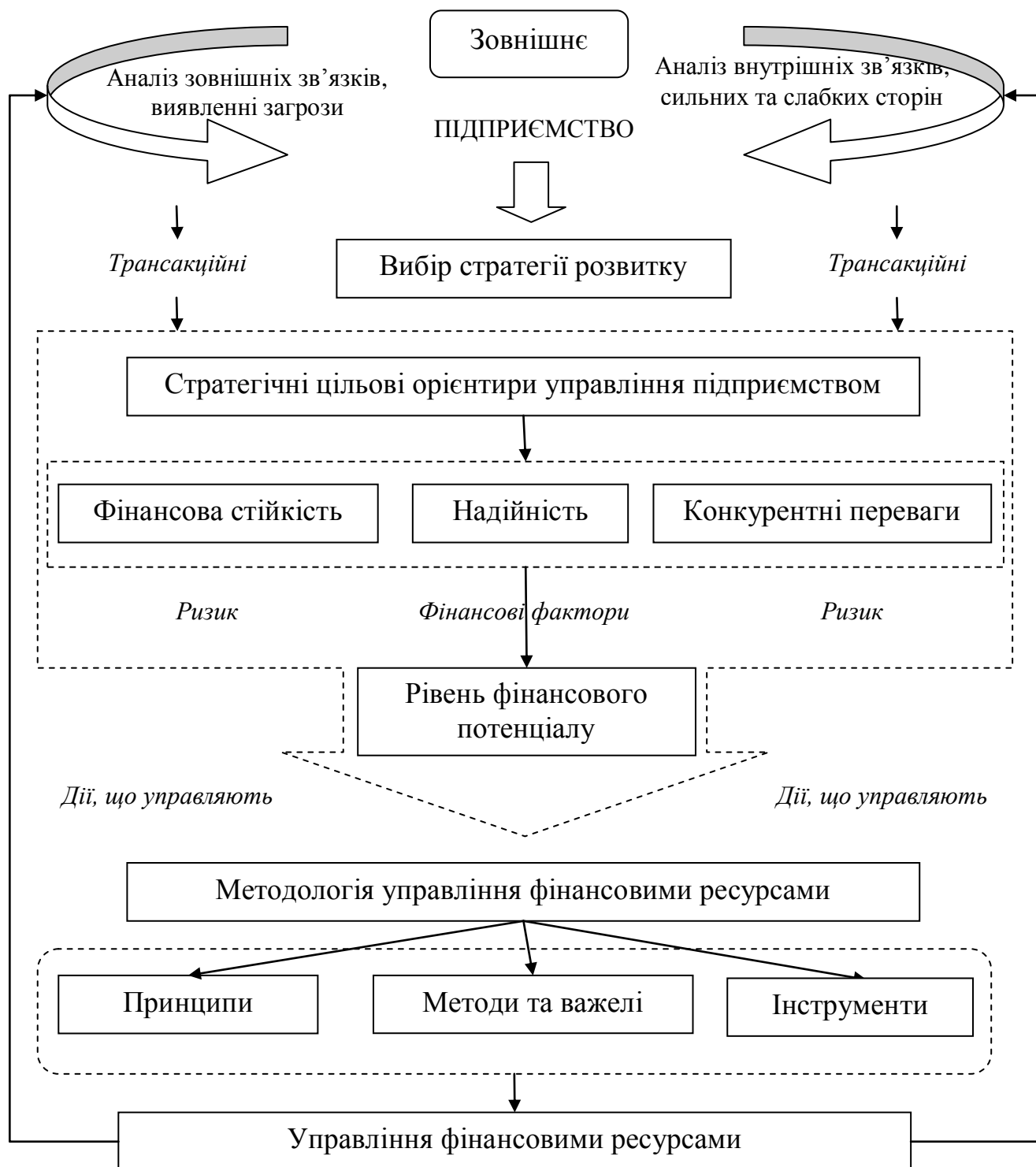

Рисунок 1.5 – Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства [30, с. 281]

Отже, основоположною характеристикою механізму управління фінансовими ресурсами підприємства є постійний взаємозв'язком та взаємодія всіх елементів для забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства через формування оптимального обсягу фінансових ресурсів, ефективне їх розміщення, раціональне використання та пошук резервів збільшення.

Сьогодні, більшість вітчизняних підприємств, при організації фінансової роботи, зіштовхуються з великими труднощами, адже фінансову роботу підприємства об'єднують з бухгалтерською в рамках однієї служби — бухгалтерії. При цьому, фінансова служба не має самостійного значення, а зводиться до обслуговування розрахунків, що унеможлиблює розвиток господарюючих суб'єктів. Досвід успішно працюючих підприємств показав, що дану проблему може вирішити лише умілий керівник підприємства шляхом реорганізації фінансової служби:

1. якщо керівник — кваліфікований фінансист, що здатен самостійно організовувати, координувати та контролювати реорганізацію фінансову роботу. Це оптимальний варіант, але в вітчизняна практика показує, що це скоріше виключення, ніж правило;

2. залучення сторонньої організації, або створення на підприємстві окремого фінансового відділу з кваліфікованими кадрами для постановки і втілення на практиці необхідної моделі організації фінансової роботи.

Саме тому, нами пропонується більш детально розглянути схему організаційної структури роботи з фінансовими ресурсами підприємства (суб'єкти механізму управління фінансовими ресурсами підприємства), що показана на рисунку 1.6.

В умовах ринкової економіки кваліфікований фінансист стає ключовою фігурою на підприємстві, що відповідальна за постановку роботи фінансової

служби, виявлення та аналіз додаткових джерел залучення фінансових ресурсів та їх ефективне використання.

Рисунок 1.6 – Організаційна структура роботи з фінансовими ресурсами підприємства [29, с. 149]

Відзначимо, що на рівні підприємства управління фінансовими ресурсами слід розглядатися як адаптивний механізм за допомогою якого воно постійно перебудовується в процесі пошуку найбільш ефективних зв'язків з навколишнім економічним середовищем. Загалом, управління фінансовими ресурсами підприємства є циклічним процесом і тому потребує постійного вдосконалення для покращення результатів. Схематично зобразимо систему управління фінансовими ресурсами підприємства та визначимо головні етапи процесу управління (рисунок 1.7).

На першому етапі процесу управління фінансовими ресурсами підприємства суб'єкти управлінського процесу визначаються проблеми

(больові точки) та нереалізовані фінансові можливості господарюючого суб'єкта, що здійснюється на основі оцінки попередніх рішень.

На другому етапі управління проводиться детальний аналіз чинників, що негативно вплинули на стан господарюючого суб'єкта.

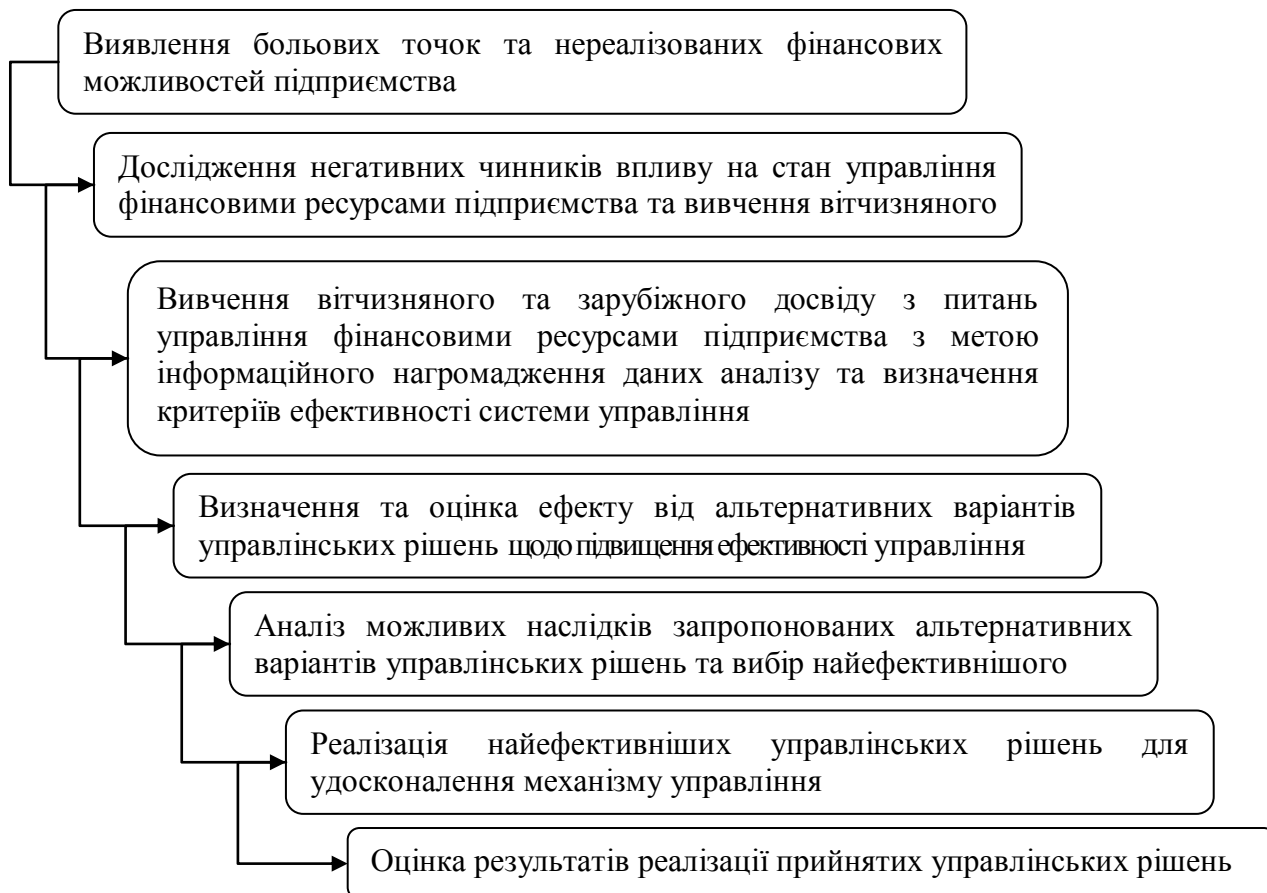

Рисунок 1.7 – Система управління фінансовими ресурсами підприємства [складено автором на основі 17, 24, 31, 61, 20, 44]

На третьому етапі необхідним постає вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду з питань виникнення подібних проблем та шляхів їх нейтралізації, що є основою подальшого інформаційного нагромадження даних аналізу, для визначення та оцінки ефекту від альтернативних варіантів управлінських рішень щодо підвищення ефективності управління (четвертий етап управління).

Серед критеріїв ефективності пріоритет повинен належати таким параметрам системи управління фінансовими ресурсами підприємства, як:

– визначення реального обсягу наявних фондів фінансових ресурсів;

- обґрунтування оптимальних розмірів фондів грошових ресурсів, їхній розподіл і використання з урахуванням потреб підприємств, економічної доцільності видатків, а також впливу їх на кінцеві результати виробничо-господарської діяльності підприємства;

- контроль за раціональним використанням ресурсів, виробничих фондів, виконанням планових завдань, безперервністю розрахунків, підвищенням рентабельності виробництва;

- організація своєчасних економічних розрахунків з фінансово-кредитною системою, іншими підприємствами, організаціями, працівниками;

- проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства з погляду ефективності його роботи як бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [61, с. 17].

П'ятий та шостий етапи управління фінансовими ресурсами підприємства є щільно пов'язаними між собою. Так, на п'ятому етапі суб'єкти управління повинні провести аналіз можливих наслідків запропонованих альтернативних варіантів рішень щодо підвищення ефективності управління та забезпечення ефективного формування та використання фінансових ресурсів підприємства. В результаті чого, проводиться вибір найліпшого із варіантів та здійснюється його реалізація, що і є шостим етапом процесу управління фінансовими ресурсами підприємства.

Заключним етапом процесу управління фінансовими ресурсами підприємства є оцінка результатів реалізації прийнятих управлінських рішень. Даний етап передбачає опитування працівників, споживачів, постачальників, проведення аналізу оптимальності джерел формування та ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, а також загального впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Ефективне, налагоджене та системне управління фінансовими ресурсами підприємства сприяє не лише становленню на конкурентному ринку, адаптації до ринкових перетворень, покращенні фінансового стану, підвищенню фінансової стійкості та стимулюванню інвестиційної активності, а і в кінцевому

підсумку визначає результати функціонування національної економіки у цілому.

1.3. Науково-методичні підходи до проведення аналізу фінансових ресурсів підприємства

Ефективність механізму управління фінансовими ресурсами значною мірою залежить від організації та методів проведення аналізу фінансових ресурсів на підприємстві. При цьому, результати проведеного аналізу фінансових ресурсів є відправною точкою в системі управління. З урахуванням наведеного, наукова і практична значущість питання обґрунтування методичних підходів до аналізу фінансових ресурсів підприємств для забезпечення ефективності управління ними є беззаперечною.

Аналіз фінансових ресурсів підприємства – важливий елемент загальної системи управління підприємством, це система способів опрацювання, трансформації та використання інформації для забезпечення його конкурентоспроможності. У цілому проведення аналізу дає можливість якісно оцінити управлінські рішення, визначити вичерпність і достовірність інформаційного забезпечення для їх обґрунтування, виявити можливість та оцінити ризик господарського чи фінансового маневру, дати характеристику стратегії і тактики функціонування суб'єкта господарювання [16, с. 471].

Результати аналізу фінансових ресурсів підприємства є основою в алгоритмі реалізації напрямів підвищення фінансової стійкості господарюючого суб'єкта, що наводить Педченко Н. С. в своїй праці [50]. Діагностику порушення фінансової стійкості підприємства проводиться шляхом аналізу незалежності підприємства – збирання даних про стан розрахунків, формування фінансових ресурсів, ефективність розподілу чистого прибутку (за його наявності), а також зміни в процесі виробництва і реалізації продукції під впливом факторів зовнішнього середовища [50, с. 14].

Головними завданнями, що вирішуються під час проведення аналізу фінансових ресурсів підприємства є:

- 1) проведення аналізу рівня забезпечення підприємства фінансовими ресурсами;
- 2) визначення оптимального розміру, складу і структури фінансових ресурсів підприємства;
- 3) аналіз ефективності використання і розміщення фінансових ресурсів підприємства;
- 4) обґрунтування фінансової стратегії підприємства;
- 5) вивчення впливу факторів на процеси формування і використання фінансових ресурсів підприємства;
- 6) аналіз темпів змін фінансового забезпечення підприємства та їх напрямів;
- 7) виявлення та мобілізація резервів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства;
- 8) розроблення проекту управлінського рішення для усунення виявлених недоліків та освоєння резервів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства [5].

Як визначає Мельник О. М у своїй праці «аналіз фінансових ресурсів доцільно здійснювати в межах технологічного процесу, за яким в результаті перетворення первинної облікової інформації формуються вихідні показники відносно джерел фінансування та напрямів їх використання, які складають основу інформаційного забезпечення управління фінансовими ресурсами. Технологія аналізу фінансових ресурсів підприємства полягає у виявленні методів формування і обробки даних про фінансові ресурси, які дають об'єктивну оцінку фінансового стану, тенденцій розвитку та виявлення резервів підвищення ефективності використання грошових коштів та шляхів їх реалізації» [42].

Основою інформаційної бази проведення аналізу фінансових ресурсів підприємстві є фінансова звітність – форма № 1 «Баланс» та форма № 2 «Звіт про фінансові результати».

Основними методами проведення аналізу фінансових ресурсів підприємства є:

- класичні методи аналізу господарської діяльності та фінансового аналізу – ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, відсоткових чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих та складних відсотків, дисконтування;
- традиційні методи економічної статистики – середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки показників у динаміці;
- методи математичної статистики вивчення зв'язків – аналізи кореляційний, регресивний, дискримінантний, дисперсійний, факторний, коваріаційний та ін.;
- економетричні методи – матричні, теорії міжгалузевого балансу [66].

Наведемо структурно-логічну схему проведення аналізу фінансових ресурсів підприємства (рисунок 1.8).

Отже, аналізуючи наведені на рисунку 1.7 напрями проведення аналізу фінансових ресурсів, пропонуємо більш детально розглянути методи та показники аналізу формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Вітчизняні та зарубіжні вчені методи та прийоми фінансового аналізу, що будуть використані і для оцінки фінансових ресурсів господарюючих суб'єктів, традиційно поділяють на: горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз.

Горизонтальний аналіз дозволяє встановити динаміку джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів підприємства шляхом порівняння показників звітності попереднього та поточного року в абсолютному та відносному вигляді.

Вертикальний аналіз полягає в аналізі внутрішньої зміни структури, тобто визначає питому вагу кожної статті пасиву та активу в підсумку балансу

на певний момент часу, для дослідження джерел формування фінансових ресурсів та майна підприємства в статистиці. При проведенні такого аналізу ціла частина прирівнюється до 100 % і обчислюється питома вага кожної її складової. Цілими частинами приймаються підсумки Балансу (Актив, Пасив), обсяг реалізації Звіту про фінансові результати. За допомогою цього методу аналізу з'ясовують, яку частку у групі або підгрупі становить конкретна стаття, що дозволяє визначити вплив показника цієї статті на діяльність підприємства.

Рисунок 1.8 – Концепція проведення аналізу фінансових ресурсів підприємства [16, с. 472]

Аналіз із застосуванням коефіцієнтів включає в себе розрахунок показників за наступними напрямками: фінансова стійкість, ліквідність, рентабельність, ділова активність.

На першому етапі оцінки фінансових ресурсів підприємства здійснюється аналіз джерел формування фінансових ресурсів (капіталу) : оцінка структури джерел фінансових ресурсів у цілому, аналіз джерел власних коштів та позикових коштів, аналіз кредиторської заборгованості.

Другий етап передбачає аналіз активів підприємства: аналіз складу і структури загального капіталу в цілому, аналіз основного капіталу, аналіз оборотного капіталу, аналіз дебіторської заборгованості. При аналізі як активів так і капіталу підприємства використовуються горизонтальний та вертикальний методи аналізу для дослідження змін в структурі та складі.

Третій етап проведення аналізу фінансових ресурсів підприємства розпочинається з оцінки активів за ступенем їх ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення. Метою проведення даного аналізу є визначення одночасності як надходження так і витрачання фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта, тобто його спроможність вчасного розрахунку за своїми зобов'язаннями власним майном за певний період часу.

За ступенем ліквідності активи підприємства умовно поділяють на чотири групи [55]:

Перша група (A1) – абсолютно ліквідні активи (грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення).

Друга група (A2) – активи, що швидко реалізуються (готова продукція, товари відвантажені, поточна дебіторська заборгованість). Ліквідність таких активів різна і залежить від низки факторів: своєчасності відвантаження продукції, оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообігу в банках, попиту на продукцію та її конкурентоспроможності,

місцезнаходження контрагентів та їх платоспроможності, умов надання комерційних кредитів покупцям, форм розрахунків тощо. Слід зауважити, що основною складовою цієї групи є дебіторська заборгованість. З метою підвищення ліквідності менеджмент підприємства певною мірою може управляти активами другої групи, зокрема, змінюючи строки кредитування покупців.

Третя група (A3) – активи, що повільно реалізуються (виробничі запаси та незавершене виробництво). Говорячи про меншу ліквідність запасів порівняно з іншими видами оборотних активів, ми виходимо із суті кругообігу грошових коштів на підприємстві, де запаси розглядаються як проміжний елемент технологічного процесу.

Четверта група (A4) – активи, що важко реалізуються (необоротні активи).

Оскільки в складі короткострокових пасивів можна виділити зобов'язання різного ступеня строковості, то одним зі способів оцінки ліквідності на стадії попереднього аналізу є зіставлення певних елементів активу з відповідними елементами пасиву. У зв'язку з цим усі зобов'язання підприємства залежно від строковості їх погашення поділяють на чотири групи:

Перша група (П1) – найбільш строкові зобов'язання (кредиторська заборгованість та кредити банку, строк повернення яких настав).

Друга група (П2) – середньострокові зобов'язання (короткострокові кредити банку).

Третя група (П3) – довгострокові зобов'язання (довгострокові кредити банку та позики).

Четверта група (П4) – власний (акціонерний) капітал, що постійно є в розпорядженні підприємства.

Ліквідність балансу показує рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на грошові кошти відповідає строкам погашення зобов'язань. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі умови: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$.

Доповнити даний аналіз пропонується розрахунками головних показників ліквідності та платоспроможності (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4 – Характеристика та обрахунок показників ліквідності та платоспроможності підприємства

Показник	Обрахунок	Нормативне значення	Суть
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Абсолютно ліквідні активи / Поточні зобов'язання	0,2 – 0,35	Частка поточних зобов'язань, яку підприємство може негайно погасити за рахунок високоліквідних активів.
Коефіцієнт термінової ліквідності	Високоліквідні активи / Поточні зобов'язання	0,7 – 0,8 оптимально 1	Прогнозні платіжні можливості підприємства за умови вчасного проведення розрахунків із дебіторами.
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт загального покриття)	Поточні активи / Поточні зобов'язання	1 – 2	Очікувана платоспроможність підприємства за період, який дорівнює середній тривалості обороту всіх його оборотних коштів.
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації коштів	Запаси / Поточні зобов'язання	0,5 – 0,7	Достатність матеріальних та виробничих запасів для погашення короткострокових боргів у випадку необхідності їх розпродажу.

Наступник кроком даного етапу аналізу є дослідження ефективності використання необоротних активів господарюючого суб'єкта, що пропонується здійснити на основі розрахунку інтегрального показника ефективності використання основних засобів, який відображає умовний середній економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожен гривню витрат, що вкладені в основні засоби.

Перший інтегральний показник розраховується наступним шляхом:

$$\Phi E^1 = \sqrt{\Phi B \times \Phi P}, \quad (1.1)$$

Для розрахунку другого інтегрального показника ефективності використання основних засобів використовується формула:

$$\Phi E^2 = \sqrt{\Phi B \times \Phi P \times \Phi T}; \quad (1.2)$$

де ΦE – інтегральний показник ефективності використання основних засобів;

ФВ – фондівдача основних засобів;

ФР – рентабельність основних засобів;

ФТ – рівень ефективності використання основних засобів при здійсненні трудової діяльності.

Оскільки основні засоби займають значну частку активів акціонерного товариства, актуальним є аналіз показників їх руху, тобто витрат на придбання нового устаткування, та ефективності їх використання, тобто чи були понесені витрати необхідними в аналізованому періоді та чи потрібно їх здійснювати у майбутньому (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5 – Характеристика та обрахунок показників руху та ефективності використання основних засобів підприємства

Показник	Обрахунок	Нормативне значення	Суть
Фондомісткість	Середньорічна вартість основних засобів / Чистий дохід	Позитивно оцінюється зменшення	Скільки потрібно витратити основних фондів на виготовлення одиниці продукції
Фондовіддача	Чистий дохід / Середньорічна вартість основних засобів	Позитивно оцінюється зростання	Скільки прибутку отримано на 1 гр. основних виробничих фондів
Рентабельність основних засобів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість основних засобів	Позитивно оцінюється зростання	Сума валового прибутку на одну гривню основних засобів

Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства здійснюється шляхом розрахунку показників оборотності, таких як: оборотність запасів, грошових коштів, дебіторської заборгованості. Оскільки критерієм оцінки ефективності використання оборотних активів є фактор часу, то використовуються показники, які відображають тривалість обороту в днях або загальний час обороту та швидкість обороту. Результати даного аналізу покажуть рівень ділової активності господарюючого суб'єкта.

Дослідження рівня фінансової стійкості підприємства необхідно розпочати з проведення аналізу узагальнюючих показників фінансової стійкості. Так, до узагальнюючих показників фінансової стійкості можна віднести: надлишок або нестачу джерел фінансування для формування запасів, який визначають як різницю між величиною джерел покриття та величиною запасів. Вартість запасів порівнюють послідовно з наявністю власного оборотного капіталу, довгостроковими зобов'язаннями та короткостроковими кредитами і позиками. Розглянемо методику розрахунку узагальнюючих показників фінансової стійкості (таблиця 1.6).

Таблиця 1.6 – Методика розрахунку узагальнюючих показників фінансової стійкості підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за балансом
Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів	$H_1 = \text{ряд. (380 - 080)}$
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів	$H_2 = H_1 + \text{ряд. (480 + 430 понад 1 рік + 630 понад 1 рік)}$
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів	$H_3 = H_2 + \text{ряд. (500 + 510)}$
Запаси	$H_4 = \text{ряд. (100+110+120+130+140)}$
Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів	$E_1 = H_1 - H_4$
Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів	$E_2 = H_2 - H_4$
Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів	$E_3 = H_3 - H_4$
Запас стійкості фінансового стану, днів	де В – ряд. 035 форми №2
Надлишок (+) нестача (-) джерел фінансування на 1 грн. запасів, грн.	$D = E_3 / H_4$

Джерело : [55, с. 191]

При оцінці фінансового стану потрібно врахувати, що:

1. Якщо $E_1, E_2, E_3 > 0$ – відповідає абсолютній фінансовій стійкості;
2. Якщо $E_1 < 0, E_2 > 0, E_3 > 0$ – відповідає нормальній стійкості;
3. Якщо $E_1 < 0, E_2 < 0, E_3 > 0$ – відповідає нестійкому фінансовому положенню;

4. Якщо $E_1, E_2, E_3 < 0$ – то підприємство має кризовий фінансовий стан.

Доповнити оцінку фінансової стійкості підприємства на основі узагальнюючих показників слід частковими показниками (таблиця 1.7).

Таблиця 1.7 – Характеристика та обрахунок показників фінансової стійкості підприємства

Показник	Обрахунок	Нормативне значення	Суть
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Активи	$\geq 0,5$	Частка власного капіталу в сумі джерел фінансування підприємства.
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Зобов'язання / Активи	$< 0,5$	Частка зобов'язань в сумі джерел фінансування підприємства.
Коефіцієнт фінансової залежності	Активи / Власний капітал	1 – 2	Скільки активів припадає на 1 грн. власного капіталу підприємства.
Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання) / Активи	0,75 – 0,9	Частка стабільних джерел у фінансових ресурсах підприємства.
Коефіцієнт фінансового ризику	Зобов'язання / Власний капітал	$< 0,7$	Обсяг зобов'язань, що припадають на 1 грн. власного капіталу.
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Власний оборотний капітал / Власний капітал	0,3 – 0,5	Якою часткою власного капіталу підприємство може маневрувати, тобто спрямовувати в оборотні активи.
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	Власні оборотні кошти / Запаси	0,5 – 0,8	Яка частка запасів фінансується за рахунок стабільних джерел.
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	Власні оборотні кошти / Оборотні активи	$\geq 0,1$	Часта стабільних джерел у фінансуванні оборотних активів.
Індекс постійності активів	Необоротні активи / Власний капітал	Позитивно оцінюється зниження	Частка власного капіталу, що йде на фінансування необоротних активів.
Коефіцієнт покриття відсотків	(Прибуток до оподаткування + Витрати на виплату відсотків) / Витрати на виплату відсотків	> 1	Потенційна спроможність підприємства погасити позику та ступінь захищеності кредиторів від несплати процентних платежів.

На четвертому етапі аналізу фінансових ресурсів підприємства проводиться оцінка рентабельності підприємства, тобто оцінка отриманого економічного ефекту із затратами або ресурсами, використаними для досягнення цього ефекту. Оцінку рентабельності підприємства пропонується здійснити на основі показників визначених в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 – Характеристика та обрахунок показників рентабельності підприємства

Показник	Обрахунок	Нормативне значення	Суть
Рентабельність продукції	Чистий прибуток / Собівартість реалізованої продукції	Позитивно оцінюється зростання	Розмір прибутку на 100 грн. витрат реалізованої продукції чи виконаних робіт.
Рентабельність реалізації	Чистий прибуток / Виручку від реалізації	Позитивно оцінюється зростання	Показує скільки прибутку отримало підприємство з 1 гривні продаж
Рентабельність капіталу (майна)	Чистий прибуток / Середня величина активів	Позитивно оцінюється зростання	Частка чистого прибутку, яка припадає на 1 грн. вкладених активів
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Середня величина власного капіталу	Позитивно оцінюється зростання	Частка чистого прибутку, яка припадає на 1 грн. власного капіталу
Рентабельність позикового капіталу	Чистий прибуток / Середня величина позикового капіталу	Позитивно оцінюється зростання	Частка чистого прибутку, яка припадає на 1 грн. позикового капіталу
Рентабельність власного оборотного капіталу	Чистий прибуток / Середня величина власного оборотного капіталу	Позитивно оцінюється зростання	Частка чистого прибутку, яка припадає на 1 грн. власного оборотного капіталу
Рентабельність основних засобів	Чистий прибуток / Середня величина основних засобів	Позитивно оцінюється зростання	Частка чистого прибутку, яка припадає на 1 грн. основних засобів
Рентабельність оборотних активів	Чистий прибуток / Середня величина оборотних активів	Позитивно оцінюється зростання	Частка чистого прибутку, яка припадає на 1 грн. оборотних активів
Рентабельність трудових ресурсів	Чистий прибуток / Витрати на оплату праці	Позитивно оцінюється зростання	Розмір прибутку в розрахунку на 1 грн. витрат, що пов'язані з утриманням трудових ресурсів

П'ятий етап – формування висновків та прийняття рішень щодо оптимізації джерел формування фінансових ресурсів, та шляхів поліпшення ефективності їх використання.

Таким чином, результати аналізу формування та використання фінансових ресурсів підприємства є одним з ключових елементів механізму управління фінансовими ресурсами підприємства та відправною точкою в напрямку підвищення ефективності господарської діяльності суб'єкта.

Висновки за розділом 1

Проведене теоретичне дослідження підходів до трактування поняття «фінансові ресурси» визначило авторську позицію – сукупність усіх грошових нагромаджень, доходів, та інших внутрішніх або зовнішніх джерел грошових коштів, що сформувались в результаті здійснення підприємством операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, з метою забезпечення ефективного функціонування, реалізації поставлених цілей та досягнення лідируючих конкурентних позицій на ринку.

Досліджено суть поняття «управління фінансовими ресурсами підприємства», що являє собою систему інструментів, методів форм розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із процесами формування, розподілу й використання фінансових ресурсів для досягнення стійкого фінансового стану й ефективної діяльності підприємства. Окреслено мету управління фінансовими ресурсами, яка полягає у забезпеченні ефективної фінансово-господарської діяльності та підвищення ринкової вартості підприємства, через формування оптимального обсягу фінансових ресурсів, ефективне їх розміщення, організацію їх раціонального використання та пошук резервів збільшення фінансових ресурсів.

Проведено дослідження механізму управління фінансовими ресурсами підприємства, а саме визначено головні складові елементи, такі як: предмет, суб'єкт, об'єкт, мета (цілі), завдання, принципи, методи, інструменти, інформаційне забезпечення. Схематично зображено механізм управління фінансовими ресурсами підприємства, де схематично наведено взаємозв'язок

всіх елементів системи управління фінансовими ресурсами підприємства між собою.

Схематично зображено етапи проведення управління фінансовими ресурсами підприємства, якими є: виявлення больових точок та нереалізованих фінансових можливостей підприємства; дослідження негативних чинників впливу на стан управління фінансовими ресурсами підприємства та вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду з їх нейтралізації; вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду з питань управління фінансовими ресурсами підприємства з метою інформаційного нагромадження даних аналізу та визначення критеріїв ефективності системи управління; визначення та оцінка ефекту від альтернативних варіантів управлінських рішень; аналіз можливих наслідків запропонованих управлінських рішень та вибір найефективнішого; реалізація найефективніших управлінських рішень; оцінка результатів реалізації прийнятих управлінських рішень.

Визначено два основні напрями оцінки фінансових ресурсів підприємства шляхом проведення аналізу джерел формування фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта та оцінка ефективності їх використання. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів підприємства запропоновано проводити в два етапи, де першим є аналіз джерел формування фінансових ресурсів (капіталу), а саме оцінка структури джерел фінансових ресурсів у цілому, та в розрізі власних коштів, позикових коштів, кредиторської заборгованості, а другим є джерел розміщення фінансових ресурсів шляхом проведення оцінки активів підприємства, їх складу та структури в цілому та в розрізі окремих його складових.

Третім та четвертим етапами аналізу фінансових ресурсів підприємства є оцінка ефективності використання фінансових ресурсів, а саме: оцінка активів за ступенем їх ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення; розрахунок головних показників ліквідності та платоспроможності; дослідження ефективності використання оборотних та необоротних активів господарюючого суб'єкта; розрахунок узагальнюючих та часткових показників

фінансової стійкості; оцінка рентабельності підприємства. Заключним етапом є формування висновків та впровадження рішень щодо оптимізації джерел формування фінансових ресурсів, та шляхів поліпшення ефективності їх використання.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПРАТ «ДОМІНІК»

2.1 Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства ПрАТ «Домінік»

ПрАТ «Домінік» – українська компанія з виробництва кондитерських виробів широкого асортименту. Не дивлячись на давню історію (з 1919 р.), на сьогоднішній день це сучасне підприємство з модернізованим виробництвом, яке відповідає світовим стандартам.

Загальні збори акціонерів Товариства відповідно до протоколу №1 від 28.09.2017 р. винесли рішення щодо припинення діяльності у зв'язку з реорганізацією товариства. Таким чином, Приватне акціонерне товариство «Полтавакондитер» було перейменовано на Приватне акціонерне товариство «Домінік».

Приватне акціонерне товариство «Домінік», код ЄДРПОУ 00382208 є новим найменуванням Приватного акціонерного товариства «Полтавакондитер», відповідно до вимог Закону України «Про акціонерні товариства».

Місцезнаходження товариства: Україна, індекс 36009, м. Полтава, вул. Маршала Бірюзова, 2.

Основною метою діяльності ПрАТ «Домінік» є отримання прибутку за рахунок виробничої, підприємницької, комерційної та інших видів діяльності в різноманітних галузях господарювання і задоволення на цій основі громадських соціально-економічних потреб та зростання добробуту його акціонерів та соціальних потреб його працівників

Основними видами діяльності підприємства ПрАТ «Домінік» (із зазначенням найменування виду діяльності та коду за КВЕД):

— 10.82 - виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів;

— 10.72 - виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання;

— 46.36 - оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами.

Зараз ПрАТ «Домінік» це динамічно розвиваюче підприємство. З 1999 року ПрАТ «Домінік» почало тісно співпрацювати з інвестиційним американським приватним фондом “SigmaBleyzer”, завдяки чому значно збільшились виробничі потужності господарюючого суб’єкта, відбулась модернізація виробничих процесів та почалась більш ретельна робота над рецептурами і вибором сировини. Завдяки цьому продукція ПрАТ «Домінік» з 2006 року продається на європейському ринку.

На сьогоднішній день, географія продажу продукції товариства значно розширилась, а це значить, що вкотре якість відповідає вимогам сертифікації: ISO 22000:2005, IFS FOOD, ISO 9001:2015, а також підприємство має сертифікати «HALAL» и «UTZ Cocoa».

Фінансово-економічний аналіз ПрАТ «Домінік» проводиться за останні три роки господарської діяльності – 2017-2019 роки.

Основним інформаційним джерелом аналізу є річна фінансова звітність підприємства, яка оприлюднена на офіційному сайті товариства: <https://dominik.ua/>. Зазначимо, що річна фінансова звітність підприємств містить дані, що характеризують майновий та фінансовий стан підприємства на кінець року, відображають дані про господарські активи та джерела їх формування (додатки А, Б, В).

Для здійснення господарської діяльності кожен господарюючий суб’єкт повинен мати певне майно, яке належить йому на правах власності чи володіння. Сукупне майно, що належить підприємству обов’язково відображається в активі балансу та розподіляється на необоротні та оборотні

активи. Тому, фінансово-економічний аналіз ПрАТ «Домінік» пропонується розпочати з аналізу майна досліджуваного нами товариства.

Тож проаналізуємо показники структури та динаміки майна ПАТ «Домінік» за 2017-2019 рр. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Структура та динаміка майна підприємства ПАТ «Домінік» за 2017-2019 рр., тис. грн.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 до 2017 р.		Відхилення (+;-) 2019 до 2018 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1. Необоротні активи	156578	150974	128004	-5604	-3,58	-22970	-15,21
2. Оборотні активи	226473	244852	287881	18379	8,12	43029	17,57
2.1. Запаси	79229	115206	84257	35977	45,41	-30949	-26,86
2.2. Дебіторська заборгованість	100706	86332	6225	-14374	-14,27	-80107	-92,79
2.3. Грошові кошти	46538	43314	117663	-3224	-6,93	74349	171,65
Майно, разом	383051	395826	415885	12775	3,34	20059	5,07

Дані таблиці 2.1 свідчать, що вартість майна протягом 2017-2019 рр. має тенденцію до збільшення. Так, у 2018 році проти 2017 року вартість майна збільшилась на 12775 тис. грн., а у 2019 році проти 2018 року – ще на 20059 тис. грн. Така тенденція до збільшення валюти балансу свідчить, як правило, про ріст виробничих потужностей товариства з розширенням обсягів господарської діяльності. Структура майна товариства протягом 2017-2019 років є ефективною, адже частка оборотних активів в сукупних активах товариства збільшується. Так, в 2017 році частка оборотних активів в сукупних активах підприємства становила – 59,12%, а необоротних – 40,88%, в 2018 році оборотних активів – 38,14%, необоротних – 61,86%, в 2019 році оборотних активів – 69,22%, необоротних активів – 30,78%. Таким чином, найбільш ефективна структура активів спостерігалась в 2019 році. Графічно зобразимо структуру майна підприємства ПАТ «Домінік» в 2019 році (рисунок 2.1).

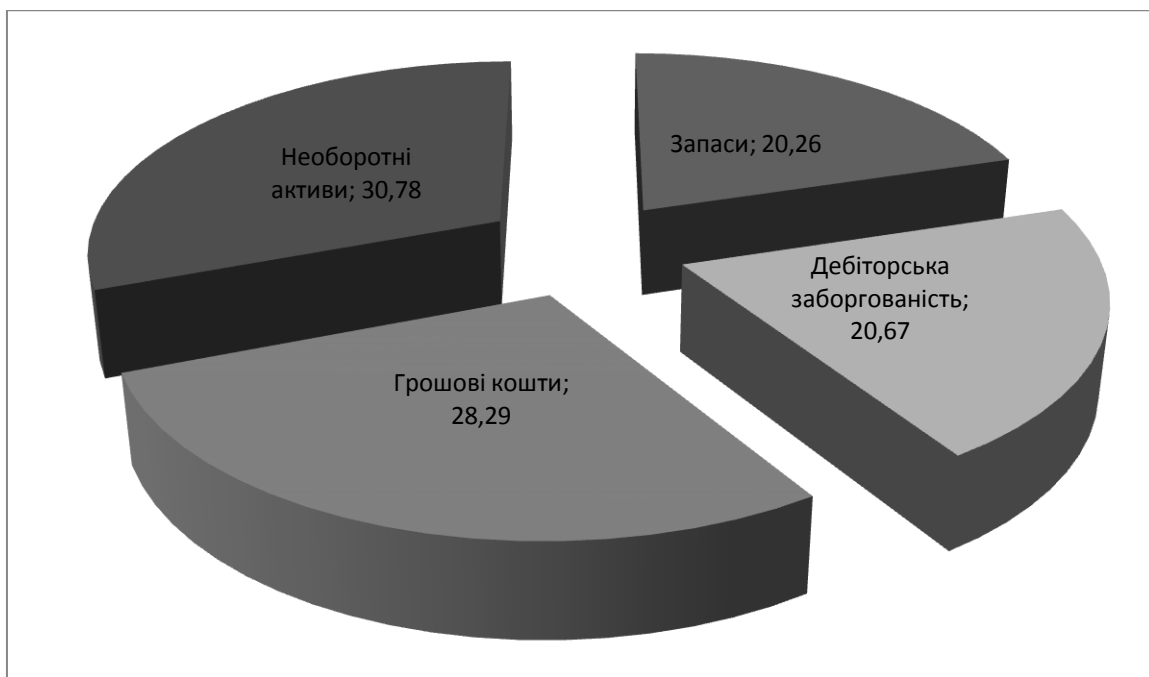

Рисунок 2.1 – Структура майна ПАТ «Домінік» за 2019 рік, %

Вартість необоротних активів ПАТ «Домінік» в 2018 році порівняно з 2017 роком зменшилась на 5604 тис. грн., а в 2019 році порівняно з 2018 – ще на 22970 тис. грн. Загальне зменшення необоротних активів свідчить про ефективну структуру активів товариства.

У 2018 році порівняно з 2017 роком вартість оборотних активів збільшилась на 18379 тис. грн. і становила – 244852 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 43029 тис. грн., що становило 287881 тис. грн. Загальне збільшення вартості оборотних активів товариства викликано збільшенням запасів та грошових коштів протягом аналізованого періоду. Так, їх вартість у 2018 році в порівнянні з 2017 роком збільшилась на 45,41% і становила 115206 тис. грн., а вже в 2019 році проти 2018 року відбулось їх зменшення на 26,86%, що в 2019 році становило 84257 тис. грн. Вартість грошових коштів товариства в 2018 році порівняно з 2017 роком зменшилась на 6,93% і становила – 43314 тис. грн., а вже в 2019 році проти 2018 року відбулось її збільшення на 171,65%, що становило на кінець року – 117663 тис. грн. Дебіторська заборгованість товариства ПАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років має тенденцію до зменшення. Так, в 2018 році проти 2017 року її вартість

зменшилась на 14374 тис. грн. і становила – 86332 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 371 тис. грн., що на кінець року становило – 85961 тис. грн.

Формування майна господарюючих суб'єктів всіх форм власності здійснюється за рахунок власних і позикових джерел. Власним джерелом фінансування виступає власний капітал, до позикових відносять довгострокові та поточні зобов'язання та забезпечення підприємства, тобто кредити банків, кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги і поточні зобов'язання за розрахунками. Саме тому, нами пропонується провести аналіз джерел формування активів підприємства (табл. 2.2).

На основі даних таблиці 2.2 зазначимо, що підприємство станом на кінець 2019 року має загальний розмір капіталу 415885 тис. грн., Так в 2018 році проти з 2017 року капітал товариства збільшився на 12775 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 20059 тис. грн. Детальна динаміка зміни капіталу товариства ПАТ «Домінік» за 2017-2019 рр. зображена на рисунку 2.2.

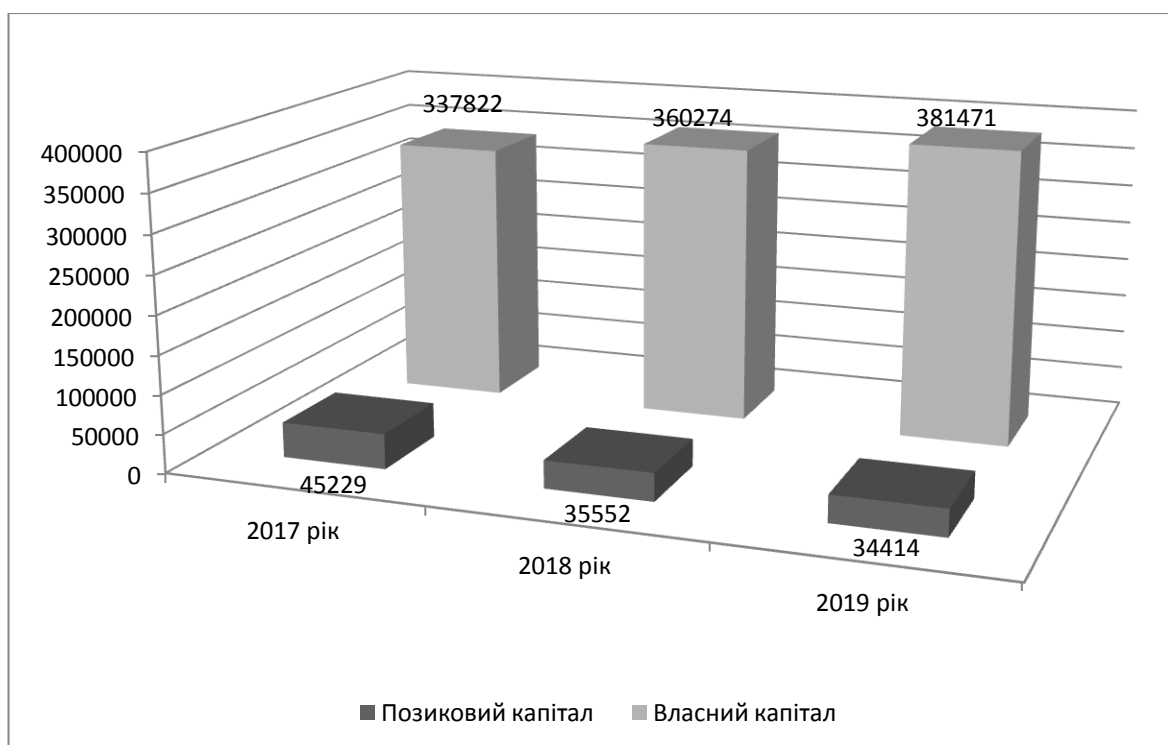

Рисунок 2.2 – Динаміка капіталу товариства ПАТ «Домінік» за 2017-2019 рр., тис. грн.

Таблиця 2.2 – Склад та динаміка капіталу товариства ПАТ «Домінік» за 2017-2019 рр., тис. грн.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.		Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Капітал станом на кінець року	383051	395826	415885	12775	3,34	20059	5,07
1. Власний капітал	337822	360274	381471	22452	6,65	21197	5,88
1.1. Власний оборотний капітал	181244	209300	253467	28056	15,48	44167	21,10
1.2. Нерозподілений прибуток	289 902	312374	333589	22472	7,75	21215	6,79
2. Позиковий капітал	45229	35552	34414	-9677	-21,40	-1138	-3,20
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	2384	1528	2384	X	-856	-35,91
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення, в т.ч.	45229	33168	32886	-12061	-26,67	-282	-0,85
– короткострокові кредити банків	0	0	0	0	X	0	X
– поточна кредиторська заборгованість	42915	30341	29550	-12574	-29,30	-791	-2,61
– поточні забезпечення	0	0	0	0	X	0	X
– інші поточні зобов'язання	2314	2827	3336	513	22,17	509	18,00

Основну частку в валюті балансу підприємства становить власний капітал. Так, в 2017 році частка власного капіталу в сукупному капіталі товариства становила 88,19%, або 337822 тис. грн., в 2018 р. – 91,02% із вартістю – 360274 тис. грн., а в 2019 р. – 91,73% або 381471 тис. грн., що є найбільшим результатом протягом 2017-2019 років. Головною причиною збільшення розміру власного капіталу протягом аналізованого періоду є збільшення вартості нерозподіленого прибутку товариства. Так, його вартість в 2018 році в порівнянні 2017 роком – ще на 7,75% або на 22472 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 6,79% або на 21215 тис. грн., що на кінець 2019 року становило – 333589 тис. грн. Дана тенденція свідчить про збільшення прибутковості товариства ПрАТ «Домінік» та ефективне самофінансування його господарської діяльності. Позитивної оцінки заслуговую стабільне збільшення вартості власного оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років. Так, власний оборотний капітал товариства в 2018 році становив 209300 тис. грн., що є більшим за 2017 рік на 28056 тис. грн., а в 2019 році – 253467 тис. грн., що є більшим за 2018 рік на 44167 тис. грн.

Протягом 2017-2019 років у аналізованого нами товариства ПрАТ «Домінік» спостерігається зменшення вартості позикового капіталу. Так, в 2017 році він становив 45229 тис. грн., в 2018 році – 35552 тис. грн., що на 21,40% менше ніж в 2017 році, а в 2019 році – 34414 тис. грн., що менше за вартість 2018 року на 3,20% або на 1138 тис. грн. Майже всю вартість позикових коштів підприємства становлять поточна кредиторська заборгованість. Так, її вартість в 2018 році проти 2017 року зменшилась на 12574 тис. грн. і становила – 30341 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 791 тис. грн., що становило 29550 тис. грн. Інші поточні зобов'язання ПрАТ «Домінік» протягом аналізованого періоду збільшуються з 2314 тис. грн. до 3336 тис. грн. Довгострокові зобов'язання і забезпечення товариства мають тенденцію до зменшення, а саме в 2019 році проти 2018 року їх вартість знизилась на 35,91% і становила – 1528 тис. грн. Отже, аналізоване нами підприємство ПрАТ

«Домінік» протягом 2017-2019 років самофінансується, що є свідченням фінансової стабільності суб'єкта господарювання.

Людські ресурси є головним ресурсом будь-якого підприємства, від кваліфікації і продуктивності праці яких залежать багато в чому результати господарської діяльності, досягнення поставлених цілей, здатність підприємства вигравати в конкурентній боротьбі. Людські ресурси надають рух матеріально-речовим елементам виробництва, створюють продукт, вартість і додану вартість у формі прибутку. Використовуючи дані додатків проаналізуємо ефективність використання трудових ресурсів товариства ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр. (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники ефективності використання трудових ресурсів ПАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 до 2017 р.		Відхилення (+;-) 2019 до 2018 р.	
				абсолют- не	віднос- не, %	абсолют- не	віднос- не, %
1. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	1077	872	795	-205,00	-19,03	-77,00	-8,83
2. Фонд оплати праці, тис. грн.	78936	79578	69740	642,00	0,81	-9838,00	-12,36
3. Середньомісячна заробітна плата, грн.	6107,71	7604,93	7310,27	1497,22	24,51	-294,66	-3,87
4. Продуктивність праці, тис. грн.	614,11	649,03	632,29	34,91	5,68	-16,74	-2,58

Проаналізувавши показники таблиці 2.3 можна зробити висновок, що збільшення обсягів виробництва ПрАТ «Домінік» супроводжувалося загальним зростанням показників ефективності використання трудових ресурсів. При зменшенні середньооблікової чисельності працівників протягом 2017-2019 років на 282 осіб, зменшився фонд оплати праці. Так, в 2018 році в порівнянні з 2017 роком його вартість зменшилась на 0,81% і становила – 79578 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 12,36% і становила – 69740 тис. грн. Продуктивність праці у розрахунку на одну особу ПрАТ «Домінік» протягом

2017-2019 років має загально збільшувальну тенденцію. Так, у 2018 році проти 2017 році її значення зросло на 34,91 тис. грн., що становило 649,03 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось зменшення на 2,58 % і становила 632,29 тис. грн. При загальній тенденції до збільшення продуктивності праці середньомісячна заробітна має неоднозначну тенденцію. Так, у 2019 році вона становила 7310,27 грн. (для порівняння у 2017 році вона складала 6107,71 грн., а у 2018 році – 7604,93 грн.).

Ефективність виробничої господарської діяльності підприємства знаходить своє відображення у досягнутих фінансових результатах, дані яких можна проаналізувати на основі таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Фінансові результати ПАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 до 2017 р.		Відхилення (+;-) 2019 до 2018 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	661401	565951	502668	-95450	-14,43	-63283	-11,18
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	538909	454368	409777	-84541	-15,69	-44591	-9,81
3. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	47142	27630	26407	-19512	-41,39	-1223	-4,43
4. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	38477	22472	21215	-16005	-41,60	-1257	-5,59
5. Рентабельність обороту	5,817	3,971	4,220	-1,847	-31,75	0,250	6,29

Дані таблиці 2.4 свідчать про тенденцію до зменшення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ПАТ «Домінік» за аналізований період. Так, в 2018 році в порівнянні з 2017 роком відбулося зменшення даного показника на 95450 тис. грн., або на 14,43%, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 63283 тис. грн., або на 11,18%. Дана тенденція свідчить про погіршення фінансової та господарської діяльності ПАТ «Домінік». Така ж тенденція спостерігається і у собівартості реалізованої продукції. Так, в 2018 році в порівнянні з 2017 роком

зменшилась на 84541 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 447591 тис. грн., що в 2019 році становило – 409777 тис. грн. Значне зменшення чистого доходу від реалізації продукції протягом 2017-2019 років призвело до зменшення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування. Так, в 2018 році в порівнянні з 2017 роком відбулось зменшення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування ПрАТ «Домінік» на 19512 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 1223 тис. грн. Протягом 2017–2019 років товариство ПрАТ «Домінік» є рентабельним. Чистий прибуток підприємства ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років має негативну тенденцію до зниження. Так, його вартість в 2018 році становила – 22472 тис. грн., що на 16005 тис. грн. менше ніж в 2017 році, а в 2019 році відбулось зниження прибутку до 21215 тис. грн., що на 5,59% менше ніж його вартість 2018 року. В 2017 році рентабельність обороту ПрАТ «Домінік» становила – 5,817%, в 2018 році – 3,971%, а в 2019 році – 4,22%, що свідчить про погіршення фінансового стану господарюючого суб'єкту та зниження ефективності його діяльності.

Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану. Вона пов'язана із рівнем залежності організації від кредиторів та інвесторів. Для оцінки фінансової стійкості використовуємо часткові показники, розрахунок яких наведений у таблиці 2.5.

Аналізуючи дані таблиці 2.5 можна зробити наступні висновки. Так, коефіцієнт автономії ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років збільшується з 0,882 в 2017 році до 0,917 в 2019 році, що є свідченням нарощення фінансової незалежності товариства від позикових джерел. Дана тенденція свідчить про те, що частка власного капіталу аналізованого нами товариства в сукупному капіталі підприємства в 2019 році збільшилась та є достатнім для ефективного функціонування господарюючого суб'єкта, адже значно перевищує оптимальний нормативний показник 0,5.

Таблиця 2.5 – Показники фінансової стійкості ПАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 до 2017 р.		Відхилення (+;-) 2019 до 2018 р.	
				абсолютне	віднос- не, %	абсолютне	віднос- не, %
1. Коефіцієнт автономії	0,882	0,910	0,917	0,028	3,20	0,007	0,78
2. Коефіцієнт фінансової залежності	1,134	1,099	1,090	-0,035	-3,10	-0,008	-0,77
3. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,882	0,916	0,921	0,034	3,89	0,005	0,52
4. Коефіцієнт фінансового ризику	0,134	0,099	0,090	-0,035	-26,29	-0,008	-8,58
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,029	1,306	3,578	0,277	26,92	2,272	173,98
6. Коефіцієнт покриття	5,007	7,382	8,754	2,375	47,43	1,372	18,58

В 2018 році в порівнянні з 2017 роком коефіцієнт фінансової залежності зменшився на 0,035 і становив – 1,099, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 0,088 і становив – 1,09. Розраховані значення показника фінансової залежності ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років є меншими за оптимальне значення 2, що підтверджує фінансову стійкість підприємства.

Коефіцієнт фінансової стійкості товариства протягом 2017-2019 років має тенденцію до збільшення. Так, в 2018 році в порівнянні з 2017 роком даний показник зріс на 0,034 і становив – 0,916, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 0,005 і становив – 0,921. Це означає, що в 2019 році частка стабільних джерел фінансування товариства у їх загальному обсязі – 92,1%, що є позитивним результатом.

Протягом аналізованого періоду коефіцієнт фінансового ризику ПрАТ «Домінік» знижується. Так, в 2017 році його значення становило 0,134, в 2018 році відбулось зниження до 0,099, а в 2019 році – ще до 0,09. Дана тенденція

свідчить про те, що зростає залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Протягом 2017-2019 років у товариства спостерігається тенденція до збільшення коефіцієнта абсолютної ліквідності. Так, в 2017 році він становив – 1,029, в 2018 році відбулось його збільшення до 1,306, а в 2019 році – ще до 3,578. Відзначимо, що розраховане значення коефіцієнта абсолютної ліквідності в 2019 році не перевищує оптимальне значення 0,3 майже в 12 разів, що свідчить про значну достатність грошових коштів для негайного покриття всіх поточних зобов'язань і забезпечень.

Аналогічну збільшувальну тенденцію протягом аналізованого періоду має і коефіцієнт покриття товариства. Так, в 2018 році порівняно з 2017 роком він збільшився на 47,43% та становив – 7,382, а в 2019 році відносно 2018 року – ще на 18,58% і на кінець 2019 року він становив – 8,754. Це означає, що оборотні активи ПрАТ «Домінік» в 2019 році майже в дев'ять разів перевищують поточні зобов'язання, що є свідченням фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, в ході проведеного аналізу було виявлено, що підприємство ПрАТ «Домінік» за аналізований період має достатньо стійкий фінансовий стан, ефективну структуру капіталу з високою часткою власних коштів, оптимальну структуру активів, достатність власного оборотного капіталу, прибутковість діяльності товариства, підвищення середньомісячної заробітної плати та продуктивності праці. При цьому всі розраховані фінансові показники мають тенденцію до покращення, що є свідченням фінансово стійкого положення товариства. Негативними чинниками діяльності товариства можна назвати: зниження обсягів реалізації продукції та зменшення чистого прибутку товариства.

2.2. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів ПАТ «Домінік»

Одним із ключових завдань процесу управління формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємства є необхідність забезпечення оптимального співвідношення між власним та позиковим капіталом, ефективності використання позикового капіталу та його ціни, впливом джерел формування фінансових ресурсів на становище товариств та їх результати. Відповідно до запропонованої концепції проведення аналізу фінансових ресурсів (рисунок 1.7) слід розпочати з оцінки джерел їх формування.

Так як, фінансовою основою діяльності господарюючих суб'єктів є сформований ними власний капітал, який є початковою точкою та безстроковою основою фінансування господарської діяльності підприємства, а також головним джерелом погашення збитків. Саме тому, першим етапом дослідження стану формування фінансових ресурсів підприємства є аналіз структури та динаміки власного капіталу ПрАТ «Домінік» (таблиця 2.6).

Дані таблиці 2.6 свідчать про збільшення розміру власного капіталу товариства протягом 2017-2019 років. Так, в 2018 році проти 2017 року збільшення даного показника відбулось на 22452 тис. грн., в 2019 році проти 2018 року – ще на 21197 тис. грн., що на кінець року становило – 381471 тис. грн. Загальна сума статутного капіталу підприємства в 2017-2019 роках становила 31827 тис. грн. Вартість капіталу у дооцінках ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років залишається незмінною – 2733 тис. грн. Додатковий капітал товариства протягом аналізованого періоду зменшується з 4817 тис. грн. в 2017 році до 4779 тис. грн. в 2019 році, що є свідченням залучення даної вартості в оборот Вартість резервного капіталу підприємства ПрАТ «Домінік» протягом аналізованого періоду також не змінилась. Так, протягом 2017-2019 років його вартість становила – 8543 тис. грн. При цьому відмітимо, що протягом 2017-2019 років у підприємства ПрАТ «Домінік» частка пайового, додаткового, резервного капіталів та капіталу у дооцінках зменшується.

Таблиця 2.6 – Структура та динаміка власного капіталу підприємства ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показники	2017 рік		2018 рік		2019 рік		Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.		Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	абсо- лютне, тис. грн.	віднос- не, п.п.	абсо- лютне, тис. грн.	віднос- не, п.п.
Зареєстрований (пайовий) капітал	31827	9,42	31827	8,83	31827	8,34	0	-0,59	0	-0,49
Капітал у дооцінках	2733	0,81	2733	0,76	2733	0,72	0	-0,05	0	-0,04
Додатковий капітал	4817	1,43	4797	1,33	4779	1,25	-20	-0,09	-18	-0,08
Резервний капітал	8543	2,53	8543	2,37	8543	2,24	0	-0,16	0	-0,13
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	289902	85,82	312374	86,70	333589	87,45	22472	0,89	21215	0,74
Власний капітал	337822	100,00	360274	100,00	381471	100,00	22452	0,00	21197	0,00
Власний оборотний капітал	181244	X	211684	X	254995	X	30440	X	43311	X

Протягом аналізованого періоду значно зросла вартість нерозподіленого прибутку товариства. Так, в 2018 році проти 2017 року його вартість збільшилась на 22472 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 21215 тис. грн., що становило на кінець року – 333589 тис. грн. При цьому необхідно відмітити тенденцію до збільшення частки нерозподіленого прибутку товариства. Так, в 2017 році його частка становила – 85,82%, в 2018 році проти 2017 року його частка збільшилась на 0,89 п.п, що становило – 86,70%, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 0,74 п.п., що на кінець року становило – 87,45% в сукупному власному капіталі підприємства.

Позиковий капітал в діяльності товариства є додатковим джерелом фінансових ресурсів. Відповідно до терміновості погашення зобов'язань пропонується детально розглянути його склад і структуру ПрАТ «Домінік» (таблиця 2.7).

Аналіз таблиці 2.7 показує, що протягом 2017-2019 рр. у досліджуваного нами ПрАТ «Домінік» спостерігається зменшувальна динаміка зміни позикового капіталу товариства. Так, в 2018 році в порівнянні з 2017 роком позикові кошти підприємства зменшились на 9677 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 1138 тис. грн. і на кінець 2019 року становили – 34414 тис. грн.

Протягом 2017-2019 років у підприємства ПрАТ «Домінік» довгострокові зобов'язання і забезпечення мають загально збільшувальну тенденцію. Так, в 2018 році довгострокові зобов'язання зросли з 0 до 2384 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось їх зниження на 856 тис. грн., що на кінець року становило – 1528 тис. грн.

Поточні зобов'язання і забезпечення ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років зменшуються. Так, в 2018 році проти 2017 року відбулось їх зменшення на 12061 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 282 тис. грн., що є свідченням підвищення рівня самофінансування товариства. Відзначимо, що протягом 2017-2019 років у підприємства ПрАТ «Домінік» відсутні короткострокові кредити та позики, що підтверджує факт незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 2.7 – Склад та динаміка позикового капіталу підприємства ПАТ «Домінік» за 2017-2019 рр., (тис. грн.)

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.		Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	2384	1528	2384	X	-856	-35,91
2. Поточні зобов'язання і забезпечення	45229	33168	32886	-12061	-26,67	-282	-0,85
2.1. Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	X	0	X
2.2. Поточна кредиторська заборгованість	42915	30341	29550	-12574	-29,30	-791	-2,61
- за довгостроковими зобов'язаннями	0	692	789	692	X	97	14,02
- за товари, роботи, послуги	33868	23764	18984	-10104	-29,83	-4780	-20,11
- з одержаними авансами	0	0	0	0	X	0	X
- за розрахунками з бюджетом	4281	2332	4706	-1949	-45,53	2374	101,80
- за розрахунками зі страхування	0	187	453	187	X	266	142,25
- за розрахунками з оплати праці	4766	3366	4618	-1400	-29,37	1252	37,20
- за розрахунками з учасниками	0	0	0	0	X	0	X
- із внутрішніх розрахунків	0	0	0	0	X	0	X
2.3. Поточні забезпечення	0	0	0	0	X	0	X
2.4. Інші поточні зобов'язання	2314	2827	3336	513	22,17	509	18,00
Позиковий капітал	45229	35552	34414	-9677	-21,40	-1138	-3,20

Поточна кредиторська заборгованість товариства в 2018 році в порівнянні з 2017 роком зменшилась на 12574 тис. грн. та становила – 30341 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 791 тис. грн., що на кінець року становило – 29550 тис. грн. Найбільшу частку в структурі поточної кредиторської заборгованості займає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Так, її вартість протягом аналізованого періоду зменшилась з 33868 тис. грн. до 18984 тис. грн. відповідно. Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років зростає з 0 до 789 тис. грн. Загальне збільшення вартості спостерігається і у кредиторської заборгованості з бюджетом, що в 2018 році проти 2017 року зменшили свою вартість на 45,53% і становили – 2332 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось їх збільшення на 101,8%, що на кінець року перевищило вартість 2017 року і становило – 4706 тис. грн. Така ж тенденція до збільшення вартості спостерігається і у розрахунків зі страхування, які протягом 2017-2019 років збільшились з 0 до 453 тис. грн. Кредиторська заборгованість з оплати праці має знижувальну тенденцію. Так, в 2018 році проти 2017 року її вартість зменшилась на 1400 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось збільшення на 1252 тис. грн., що на кінець року становило 4618 тис. грн. Відзначимо, повну відсутність поточної кредиторської заборгованості з учасниками, із внутрішніх розрахунків та поточних забезпечень. Протягом аналізованого періоду у підприємства ПрАТ «Домінік» спостерігається збільшення інших поточних зобов'язань з 2314 тис. грн. в 2017 році до 3336 тис. грн. в 2019 році.

Наступним етапом проведення дослідження джерел формування фінансових ресурсів є аналіз активів підприємства, що розпочнемо з дослідження складу, структури та динаміки необоротних активів ПрАТ «Домінік» (таблиця 2.8.).

Аналізуючи дані таблиці 2.8 можна відзначити, що протягом 2017-2019 років у товариства спостерігається зменшення вартості необоротних активів, що є свідченням покращення структури активів господарюючого суб'єкта.

Таблиця 2.8 – Склад, структура та динаміка необоротних активів як об'єкту розміщення фінансових ресурсів
ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік		2018 рік		2019 рік		Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.		Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсо- лютне, тис. грн.	відносне, п.п.	абсо- лютне, тис. грн.	відносне, п.п.
Нематеріальні активи	858	0,55	674	0,45	546	0,43	-184	-0,10	-128	-0,02
Основні засоби	153853	98,26	148094	98,09	125186	97,80	-5759	-0,17	-22908	-0,29
- первісна вартість	288028		304773		309898		16745	0,00	5125	0,00
- знос	134175		156679		184712		22504	0,00	28033	0,00
Інвестиційна нерухомість	1767	1,13	2136	1,41	2223	1,74	369	0,29	87	0,32
Довгострокова дебіторська заборгованість	100	0,06	70	0,05	49	0,04	-30	-0,02	-21	-0,01
Усього необоротних активів	156578	100	150974	100	128004	100,00	-5604		-22970	

В 2018 році проти 2017 року відбулось зменшення необоротних активів ПрАТ «Домінік» на 5604 тис. грн., що становило – 150974 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 22970 тис. грн., що на кінець року становило – 128004 тис. грн. найбільшу питому вагу в необоротних активах товариства займають основні засоби. Так, їх вартість протягом досліджуваного періоду зменшується на 5459 тис. грн. в 2018 році проти 2017 року та на 22908 тис. грн. в 2019 році проти 2018 року. Відповідно і частка основних засобів в необоротних активах господарюючого суб'єкта зменшується з 98,26% до 97,80%. Необхідно відмітити, що протягом досліджуваного періоду у товариства збільшується частка зношених основних засобів. Так, їх частка в 2017 році становила – 46,58%, в 2018 році – 51,41%, а в 2019 році – 59,6%.

Інвестиційна нерухомість ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років збільшується з 1767 тис. грн. до 2223 тис. грн., їх частка також: з 1,13% в 2017 році до 1,74% в 2019 році.

Нематеріальні активи товариства протягом 2017-2019 років зменшують свою вартість на 184 тис. грн. в 2018 році проти 2017 року та на 128 тис. грн. в 2019 році проти 2018 року, а їх частка знижується з 0,55% до 0,43%.

Незначну частку в необоротних активах товариства займає довгострокова дебіторська заборгованість, а саме: 0,06% в 2017 році, 0,05% в 2018 році та 0,04% в 2019 році. Загалом структура необоротних активів ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років потребує оновлення основних засобів.

Наступним етапом оцінки джерел формування фінансових ресурсів підприємства є дослідження оборотних активів, а саме його склад, структуру, динаміку та структурну динаміку (таблиця 2.9).

Аналізуючи дані таблиці 2.9 можна відзначити стабільне збільшення оборотних активів підприємства. Так, їх вартість в 2018 році проти 2017 року зросла на 18377 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 43031 тис. грн., що на кінець року становило – 287881 тис. грн. Дана збільшувальна тенденція є свідченням ефективної структури активів товариства.

Таблиця 2.9 – Склад, структура та динаміка оборотних активів як об'єкту розміщення фінансових ресурсів ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік		2018 рік		2019 рік		Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.		Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	абсо- лютне, тис. грн.	відносне, п.п.	абсо- лютне, тис. грн.	відносне, п.п.
Запаси:	79229	34,98	115206	47,05	84257	29,27	35977	12,07	-30949	-17,78
- виробничі запаси	62877	79,36	77275	67,08	65515	77,76	14398	—	-11760	—
- незавершене в-во	2665	3,36	1918	1,66	2293	2,72	-747	—	375	—
- готова продукція	13238	16,71	35678	30,97	16199	19,23	22440	—	-19479	—
- товари	448	0,57	335	0,29	250	0,30	-113	—	-85	—
Дебіторська заборго- ваність за товари, роботи, послуги	80652	35,61	72047	29,42	79736	27,70	-8605	-6,19	7689	-1,73
Дебіторська заборго- ваність за розрахунками										
- з бюджетом	514	0,23	879	0,36	0	0,00	365	0,13	-879	-0,36
Інша поточна дебіто- рська заборгованість	19540	8,63	13404	5,47	6225	2,16	-6136	-3,15	-7179	-3,31
Грошові кошти та їх еквіваленти	46538	20,55	43314	17,69	117663	40,87	-3224	-2,86	74349	23,18
Усього оборотних активів	226473	100,00	244850	100,00	287881	100,00	18377	X	43031	X

Запаси ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років загально збільшуються. Так, в 2018 році проти 2017 року їх вартість збільшилась на 35977 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось зниження на 30949 тис. грн. Відзначимо, що в 2018 році частка запасів в сукупних оборотних активах товариства становила 47,05%, що є найбільшою часткою в цьому році. Аналізуючи запаси товариства відзначимо, що найбільшу питому вагу в них займають виробничі запаси, а саме: 79,36% в 2017 році, 67,08% – в 2018 році та 77,76% в 2019 році. Так, вартість виробничих запасів має загально збільшувальну тенденцію. Їх вартість в 2018 році проти 2017 року збільшилась на 14398 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось зниження їх вартості на 11760 тис. грн. запаси у вигляді незавершеного виробництва зменшують свою вартість з 2665 тис. грн. в 2017 році до 2293 тис. грн. в 2019 році та частку в сукупних запасах товариства з 3,36% до 2,72% відповідно. На підприємстві спостерігається висока вартість запасів готової продукції. Так, в 2018 році їх вартість збільшилась на 22440 тис. грн. і становила – 35678 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось зниження на 19479 тис. грн., що на кінець року становило – 16199 тис. грн.

Товариство проводить постійну роботу щодо розширення збутової мережі товарів про що свідчить висока вартість дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Так, їх вартість в 2018 році проти 2017 року знизилась на 8605 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось їх збільшення на 7689 тис. грн. Частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в сукупних оборотних активах товариства зменшується з 35,61% в 2017 році до 27,70% в 2019 році.

В 2019 році у ПрАТ «Домінік» повністю відсутня дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, виданими авансами, з нарахованих доходів та із внутрішніх розрахунків, що є свідченням підвищення ефективності ділової активності товариства.

Протягом 2017-2019 років відбувається зниження іншої поточної дебіторської заборгованості. Так, її значення в 2018 році проти 2017 року

зменшилось на 6136 тис. грн. і становило – 13404 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року ще на 7179 тис. грн., що на кінець року становило – 6225 тис. грн.

Позитивної оцінки заслуговує значне збільшення вартості та частки в оборотних активах грошових коштів та еквівалентів. Так, їх вартість в 2018 році проти 2017 року зменшилась на 3224 тис. грн., а частка в сукупних оборотних активах знизилась на 2,86 п.п. та становила – 17,69%, а вже в 2019 році проти 2018 року відбулось значне збільшення вартості на 74349 тис. грн. та частки на 23,18 п.п., що на кінець року становило – 117663 тис. грн. та 40,87% в сукупних оборотних активах товариства. Така тенденція є свідченням підвищення рівня фінансової стійкості господарюючого суб'єкта. Отже, загалом вважаємо структуру оборотних активів ефективною, а активів в цілому оптимальною.

Попередні дослідження дають можливість визначити, що фінансові ресурси ПрАТ «Домінік» сформовані, в основному, за рахунок власних джерел, свідченням чого є висока частка власних коштів в сукупному капіталі товариства. Незначну частку становлять позикові кошти у вигляді поточних зобов'язань і забезпечень. Аналіз активів товариства дав можливість визначити їх оптимальне співвідношення, що є свідченням раціональної структури джерел фінансових ресурсів товариства.

2.3 Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Домінік»

Однією з найважливіших проблем у процесі використання фінансових ресурсів підприємства є оцінка ефективності їх функціонування. Така оцінка необхідна, як у процесі формування фінансових ресурсів, так і при їх використанні. Саме тому, розпочати оцінку ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Домінік» пропонується з дослідження ліквідності

балансу, під яким розуміється можливість суб'єкта господарювання перетворити свої активи у готівку та погасити зобов'язання, або рівень покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення платіжних зобов'язань (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10 – Результативність розміщення фінансових ресурсів в активи за допомогою показників ліквідності балансу підприємства ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр., тис. грн.

Активи	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Пасиви	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Надлишок (+), нестача (-) платіжних коштів у		
								2017 році	2018 році	2019 році
A ₁	46538	43314	117663	П ₁	45229	33168	32886	1309 A ₁ ≥ П ₁	10146 A ₁ ≥ П ₁	84777 A ₁ ≥ П ₁
A ₂	100706	86332	85961	П ₂	0	692	789	100706 A ₂ ≥ П ₂	85640 A ₂ ≥ П ₂	85172 A ₂ ≥ П ₂
A ₃	79229	115206	84257	П ₃	0	2384	1528	79229 A ₃ ≥ П ₃	112822 A ₃ ≥ П ₃	82729 A ₃ ≥ П ₃
A ₄	156578	150974	128004	П ₄	337822	360274	381471	— 181244 A ₄ ≤ П ₄	— 209300 A ₄ ≤ П ₄	— 253467 A ₄ ≤ П ₄
Баланс	383051	395826	415885	Баланс	383051	395826	415885	—	—	—

Наведений в таблиці 2.10 баланс підприємства ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років є абсолютно ліквідними адже, виконуються всі необхідні умови: $A_1 \geq P_1$; $A_2 \geq P_2$; $A_3 \geq P_3$; $A_4 \leq P_4$.

Так, аналізоване нами товариство має надлишок наявних грошових коштів для розрахунків з кредиторами ($A_1 \geq P_1$). Відзначимо, що на кінець 2019 року найбільш ліквідні активи господарюючого суб'єкта покривають найбільш термінові зобов'язання на 350%, що є свідченням високого рівня ліквідності ПрАТ «Домінік».

Ліквідними є друга група активів протягом усього аналізованого періоду. Так, в 2017 році середньо ліквідні активи перевищують короткострокові кредити банків і позики на 100706 тис. грн., в 2018 році – на 85640 тис. грн., а в 2019 році – 85172 тис. грн. Необхідно відзначити, що високі результати даної групи показників отримані за рахунок незначної вартості кредитів.

Ліквідними є і третя група активів, що свідчить про достатність важко ліквідних активів підприємства ПрАТ «Домінік» для покриття довгострокових зобов'язань. В 2017 році важко ліквідні активи перевищують довгострокові зобов'язання на 79229 тис. грн., в 2018 році – 112822 тис. грн., а в 2019 році – на 82729 тис. грн. Відмітимо достатність власного капіталу підприємства як для формування важко ліквідних активів так і для оборотних активів. Такі результати отримані в результаті незначної вартості довгострокових зобов'язань і забезпечень підприємства протягом аналізованого періоду.

В 2017 році власний капітал підприємства ПрАТ «Домінік» перевищив важко ліквідні активи на 181244 тис. грн., в 2018 році – на 209300, а в 2019 році - на 253467 тис. грн., що є підтверджує факт достатності власних джерел фінансування товариства.

Для отримання підтвердження даних результатів та з метою комплексної оцінки ліквідності балансу підприємства доцільно застосувати загальний показник кредитоспроможності. Алгоритм його розрахунку наступний:

$$K_{\text{Л}} = \frac{A_1 + 0,5A_2 + 0,3A_3}{\Pi_1 + 0,5\Pi_2 + 0,3\Pi_3} \quad (2.1)$$

Здійснимо розрахунок показника загальної ліквідності аналізованого підприємства ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

$$K_{\text{Л}}^{2017} = 2,668;$$

$$K_{\text{Л}}^{2018} = 3,536;$$

$$K_{\text{Л}}^{2019} = 5,511.$$

Отже, загальний коефіцієнт ліквідності ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років має загальну тенденцію до збільшення, що є свідченням підвищення рівня ліквідності протягом аналізованого періоду. Так, в 2018 році відносно 2017 року даний показник збільшився на 0,868 і становив 3,536, а в 2019 році проти 2018 року відбулося – ще на 1,974 і становив – 5,511. Розраховані результати визначають абсолютно ліквідний стан товариства, а тенденція до збільшення показника загальної ліквідності свідчить про підвищення рівня ліквідності господарюючого суб'єкта за аналізований період.

Доповнити оцінку ліквідності ПрАТ «Домінік» пропонується на основі розрахунку відносних показників ліквідності (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11 – Показники ефективності розміщення фінансових ресурсів за допомогою коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 роки

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.	Відхилення (+;-) 2019 р. від 2018 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,029	1,306	3,578	0,277	2,272
Коефіцієнт термінової ліквідності	2,227	2,603	2,614	0,376	0,011
Коефіцієнт загальної ліквідності	5,007	7,382	8,754	2,375	1,372
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації коштів	1,752	3,473	2,562	1,722	-0,911

Відповідно до розрахованих значень показників ліквідності можна зробити наступні висновки. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років збільшується з 1,029 до 3,578, що є більшим за нормативне значення 0,35 та свідчить про абсолютну ліквідність господарюючого суб'єкта та достатність найбільш ліквідних коштів для погашення поточних зобов'язань. Така ж тенденція спостерігається і у коефіцієнта термінової ліквідності, який в 2018 році проти 2017 року збільшився на 0,376, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 0,011 та на кінець року становив – 2,614. Розраховані значення даного показника перевищують оптимально встановлені межі 0,7-0,8, що є свідченням абсолютної ліквідності товариства. Наступним розрахованим показником є коефіцієнт загальної ліквідності, який протягом 2017-2019 років збільшує свою вартість з 5,007 до 8,754 відповідно, та підтверджує зроблені раніше висновки. Коефіцієнт ліквідності при мобілізації коштів ПрАТ «Домінік» в 2018 році проти 2017 року збільшується на 1,722 та становив – 3,473, а в 2019 році проти 2018 року відбулось його зменшення на 0,911, що на кінець року становило – 2,562. Відзначимо, що попри понижувальну тенденцію даного показника всі

розраховані значення перевищують оптимально встановлений проміжок 0,5-0,7, що підтверджує зроблені висновки.

Продовжити дослідження оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Домінік» пропонується з дослідження ефективності використання основних засобів підприємства на основі розрахунку першого та другого інтегрального показників ефективності основних засобів (табл. 2.12).

Аналізуючи дані таблиці 2.12 відзначимо, що у ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років спостерігається зменшення чистої виручки від реалізації та прибутку. При цьому, спостерігається загальне збільшення середньорічної вартості основних засобів товариства. Так, їх вартість в 2018 році проти 2017 року збільшились на 26848 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось їх зменшення на 14333,5 тис. грн., що на кінець року становило – 136640 тис. грн. Із зменшенням середньооблікової чисельності працюючих ПрАТ «Домінік» з 1077 осіб в 2017 році до 795 осіб в 2019 році у товариства спостерігається погіршення показників ефективності використання основних засобів, а саме: фондоддачі, фондомісткості та рентабельності. Так, фондоддача основних засобів товариства в 2018 році відносно 2017 року зменшилась на 1,58 грн., а в 2019 році відносно 2018 року – ще на 0,07 грн., що на кінець року становило 3,68 грн. Дана тенденція є негативною, адже загальна віддача від кожної гривні витраченої на основні засоби за 2017-2019 роки зменшується. Такі ж висновки можна зробити в результаті аналізу показника фондомісткості, який протягом 2017-2019 років збільшується з 0,19 до 0,27. При цьому, така тенденція до збільшення показника фондомісткості говорить про збільшення витрат основних фондів на виготовлення одиниці продукції. Тенденція до зменшення простежується у показника рентабельності основних засобів ПрАТ «Домінік». Так, в 2018 році в порівнянні з 2017 роком відбулось зменшення даного показника на 16,11 п.п. і становило 14,88%, а в 2019 році проти 2018 року відбулось незначне збільшення на 0,641 п.п., що становило – 15,53%, головною причиною чого є зменшення чистого прибутку товариства.

Таблиця 2.12 – Узагальнюючі показники ефективності вкладення фінансових ресурсів в основні засоби ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 року до 2017 р.		Відхилення (+;-) 2019 року до 2018 р.	
				абсолютне,	відносне, %	абсолютне	відносне, %
1. Чиста виручка від реалізації, тис. грн.	661401	565951	502668	-95450	-14,43	-63283	-11,18
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	38477	22472	21215	-16005	-41,60	-1257	-5,59
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	124125,5	150973,5	136640	26848	21,63	-14333,5	-9,49
4. Середньооблікова чисельність робітників, осіб	1077	872	795	-205	-19,03	-77	-8,83
5. Фондовіддача, грн.	5,33	3,75	3,68	-1,580	-29,65	-0,070	-1,86
6. Фондомісткість, грн.	0,19	0,27	0,27	0,079	42,14	0,005	1,90
7. Рентабельність (збитковість) основних засобів, %	31,00	14,88	15,53	-16,114	-51,98	0,641	4,31
8. Продуктивність праці, грн.	61,41	64,90	63,23	3,491	5,68	-1,674	-2,58
9. Рівень ефективності використання основних засобів, %	0,000049	0,000043	0,000046	-0,000006	-13,11	0,000003	7,64
10. Перший інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.	1,29	0,75	0,76	-0,538	-41,88	0,009	X
11. Другий інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.	0,009	0,006	0,006	-0,003	-33,54	0,000	3,29

Продуктивність праці ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років має незначну тенденцію до збільшення. Так, в 2018 році проти 2017 року даний показник збільшився на 3,491 грн. і становив – 64,90 грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось його зниження на 1,674 грн., що становило – 63,23 грн. Розраховані значення показника ефективності використання основних засобів за 2017-2019 роки – 0,000049; 0,000043; 0,000046 відповідно, знижувальна тенденція яких свідчить про не раціональне використання основних виробничих фондів. Економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку товариства, що припадає на 1-ну гривню витрат вкладених в основні фонди за аналізований період, зменшився. Так, в 2017 році перший інтегральний показник становив – 1,29 грн., в 2018 р. – 0,75 грн., а вже в 2019 році – 0,76 грн., що свідчить про неефективне використання основних засобів підприємства, причиною чого можна назвати зниження прибутковості діяльності. За розрахованими даними другого інтегрального показника ефективності, а саме його зменшення на 0,003 протягом 2017-2019 років, підтверджує погіршення ефективності використання основних засобів ПрАТ «Домінік». Отже, головними причинами не ефективного використання основних засобів товариства можна назвати зменшення вартості чистої виручки від реалізації, відповідно отриманого прибутку, а також недостатні темп зміни середньорічної вартості основних засобів.

Наступним етапом оцінки майнового стану підприємства є аналіз показників ефективності використання оборотних активів підприємства ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років. Аналіз пропонується здійснити на основі розрахунку показників оборотності (табл. 2.13).

Аналіз даних таблиці 2.13 свідчить про загальне уповільнення оборотності оборотних активів підприємства ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 роки. Так, в 2017 році оборотні активи підприємства здійснювали 1 оборот майже за 131 день, в 2018 році проти 2017 року відбулось уповільнення на 21 дні, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 41 день, що на кінець 2019 року становило – 193 дня.

Таблиця 2.13 – Показники ефективності вкладення фінансових ресурсів в оборотні активи ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 року до 2017 р.		Відхилення (+;-) 2019 року до 2018 р.	
				абсолютне, тис грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1. Середні залишки оборотних активів, тис. грн.	237288	235661,5	266365,5	-1626,5	-0,69	30704	13,03
1.1. Грошових коштів та їх еквівалентів	39709	44926	80488,5	5217	13,14	35562,5	79,16
1.2. Коштів у розрахунках	104072	93518	86145,5	-10553,5	-10,14	-7372,5	-7,88
1.3. Запаси	93483	97217,5	99731,5	3734,5	3,99	2514	2,59
2. Виручка від реалізації, тис грн.	661401	565951	502668	-95450	-14,43	-63283	-11,18
2.1. Одноденна виручка від реалізації, грн.	1812,06	1550,55	1377,17	-261,51	-14,43	-173,38	-11,18
3. Оборотність оборотних активів, дні	130,95	151,99	193,41	21,04	16,06	41,43	27,26
3.1. Грошових коштів та їх еквівалентів	21,91	28,97	58,44	7,06	32,22	29,47	101,71
3.2. Коштів у розрахунках	57,43	60,31	62,55	2,88	5,01	2,24	3,71
3.3. Запасів	51,59	62,70	72,42	11,11	21,53	9,72	15,50
4. Число оборотів оборотних активів, раз	2,79	2,40	1,89	-0,39	-13,84	-0,51	-21,42
4.1. Грошових коштів та їх еквівалентів	16,66	12,60	6,25	-4,06	-24,37	-6,35	-50,42
4.2. Коштів у розрахунках	6,36	6,05	5,84	-0,30	-4,78	-0,22	-3,58
4.3. Запасів	7,08	5,82	5,04	-1,25	-17,72	-0,78	-13,42
5. Вивільнення (-), залучення (+) оборотних активів у зв'язку зі змінами їх оборотності, грн.	29109,54	24908,60	37539,71	-4200,94	-14,43	12631,11	50,71

Протягом 2017-2019 років спостерігається уповільнення оборотності у грошових коштах та їх еквівалентах. Так, в 2018 році проти 2017 року відбулось уповільнення їх оборотності на 7 днів, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 29 дня, що становило – 58 дня. Така тенденція відбулась в результаті значного збільшення частки грошових коштів у сукупних активах підприємства. В 2019 році проти 2017 року відбулося уповільнення коштів і у розрахунках майже на 5 днів і становило 62 дня, причиною чого є зниження вартості виручки від реалізації. Негативна тенденція до уповільнення оборотності спостерігається і в оборотності запасів товариства, які за 2017-2019 роки уповільнились на 21 день.

Оборотні активи підприємства ПрАТ «Домінік» в 2017 році здійснювали 2,79 обороти, в 2018 році – 2,40 обороти, а вже в 2019 році – 1,89 обороти. Дані зміни свідчать про загальне погіршення ефективності використання оборотних активів підприємства.

Загалом підприємство ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років потребує залучення оборотних активів. Так, в 2017 році товариству необхідно додатково залучити 29109,54 тис. грн., в 2018 році – 24908,6 тис. грн., а в 2019 році – 37539,71 тис. грн., що є свідченням недостатності оборотних активів ПрАТ «Домінік».

Наступним етапом оцінки ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Домінік» є оцінка ефективності використання капіталу через показники оборотності (таблиця 2.14).

Аналізуючи дані таблиці 2.14 відзначимо, що ефективність використання капіталу ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років погіршується. Так, оборотність капіталу в 2018 році проти 2017 року уповільнилась на 50 днів, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 43 днів. Такі значення отримані в результаті загального збільшення середньої вартості власного капіталу ПрАТ «Домінік» та загального зменшення виручки від реалізації. Протягом аналізованого періоду спостерігається значне уповільнення власного капіталу товариства з 2,08 оборотів в рік до 1,36 оборотів в рік.

Таблиця 2.14 – Показники ефективності використання капіталу ПАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.	Відхилення (+;-) 2019 р. від 2018 р.
1. Оборотно́ість капіталу, дні	200,82	251,16	294,70	50,35	43,54
- власного капіталу	175,82	225,11	269,30	49,30	44,19
- позикового капіталу	25,00	26,05	25,40	1,05	-0,65
2. Коефіцієнт оборотності капіталу, раз	1,82	1,45	1,24	-0,36	-0,21
- власного капіталу	2,08	1,62	1,36	-0,45	-0,27
- позикового капіталу	14,60	14,01	14,37	-0,59	0,36
3. Коефіцієнт закріплення капіталу	0,55	0,69	0,81	0,14	0,12

Оборотність позикового капіталу товариства протягом 2017-2019 років залишається майже сталою. Так, в 2017 році позиковий капітал підприємства здійснював 14,6 оборотів, в 2018 році – 14,01 оборот, а в 2019 році – 14,37 оборотів.

Коефіцієнт закріплення капіталу протягом 2017-2019 років збільшує своє значення з 0,55 до 0,81 в 2019 році, що є негативною тенденцією та свідчить про зниження ефективності використання капіталу підприємства ПАТ «Домінік».

Основою розвитку будь-якого господарюючого суб'єкта на конкурентному ринку є забезпечення його стійкості. Фінансова стійкість – це «здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями і нарощувати економічний потенціал, результат його поточного, інвестиційного, фінансового розвитку» [55]. Її необхідно визначити як такий стан фінансових ресурсів, ефективності їх розміщення і використання, при якому забезпечується розвиток усіх сфер діяльності на основі зростання прибутку і активів при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності.

Наведемо розрахунок узагальнюючих показників фінансової стійкості підприємства ПАТ «Домінік» в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 – Узагальнюючі показники фінансової стійкості підприємства ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.	Відхилення (+;-) 2019 р. від 2018 р.
H ₁ , тис. грн.	181244	209300	253467	28056	44167
H ₂ , тис. грн.	181244	211684	254995	30440	43311
H ₃ , тис. грн.	181244	212376	255784	31132	43408
H ₄ , тис. грн.	79229	115206	84257	35977	-30949
E ₁ , тис. грн.	102015	94094	169210	-7921	75116
E ₂ , тис. грн.	102015	96478	170738	-5537	74260
E ₃ , тис. грн.	102015	97170	171527	-4845	74357
Запас стійкості фінансового стану, днів	55,53	61,81	122,84	6,28	61,03
Надлишок джерел фінансування на 1 грн. запасів, грн.	1,29	0,84	2,04	-0,44	1,19
Характеристика фінансового стану підприємства	абсолютно стійкий	абсолютно стійкий	абсолютно стійкий	X	X

Враховуючи показники фінансової стійкості, розраховані в таблиці 2.15, ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років має абсолютну фінансову стійкість. Протягом аналізованого періоду у підприємства спостерігається надлишок власного оборотного капіталу для формування запасів. Так, в 2018 році порівняно з 2017 роком надлишок власних оборотних коштів підприємства для формування запасів зменшився на 7921 тис. грн., що становило - 94094 тис. грн., а в 2019 році порівняно з 2018 роком відбулось збільшення на 75116 тис. грн. та становило 169210 тис. грн.

Протягом 2017-2019 років на підприємстві ПрАТ «Домінік» спостерігається надлишок власних оборотних коштів, довгострокових кредитів та позик для формування запасів. Так, в 2017 році даний показник становив – 102015 тис. грн., в 2018 році проти 2017 року відбулось зменшення на 5537 тис. грн., а вже в 2019 році проти 2018 року відбулось збільшення на 74260 тис. грн.,

що на кінець року досягло 170738 тис грн. В 2018 році проти 2017 року відбулось зменшення надлишку власних оборотних коштів, довгострокових, короткострокових кредитів та позик на 4845 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось збільшення на 74357 тис. грн. і на кінець 2019 року становило – 171527 тис. грн.

Запас стійкості фінансового стану ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років збільшується з 55 днів в 2017 році до майже 123 днів в 2019 році, що свідчить про підвищення фінансової стійкості господарюючого суб'єкта. Така ж тенденція до збільшення спостерігається і у надлишку джерел фінансування на 1 грн. запасів. Так, в 2018 році відбулось його зменшення на 0,44 грн., а в 2019 році проти 2018 року відбулось збільшення на 1,19 грн. та на кінець року становило – 2,04 грн. на 1 грн. запасів.

Наступним етапом дослідження ефективності використання фінансових ресурсів є оцінка часткових показників фінансової стійкості ПрАТ «Домінік», які наведено в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 – Показники фінансової стійкості ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 роки

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.	Відхилення (+;-) 2019 р. від 2018 р.
Коефіцієнт автономії	0,882	0,910	0,917	0,028	0,007
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,118	0,090	0,083	-0,028	-0,007
Коефіцієнт фінансової залежності	1,134	1,099	1,090	-0,035	-0,008
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,882	0,916	0,921	0,034	0,005
Коефіцієнт фінансового ризику	0,134	0,092	0,086	-0,042	-0,006
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,537	0,581	0,664	0,044	0,083
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	2,288	1,817	3,008	-0,471	1,192
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	0,537	0,581	0,664	0,044	0,083
Індекс постійності активів	0,463	0,419	0,336	-0,044	-0,083

Протягом 2017-2019 років у підприємства ПрАТ «Домінік» спостерігається збільшення коефіцієнта автономії з 0,882 в 2017 році до 0,917 в 2019 році, що свідчить про покращення фінансової стійкості аналізованого підприємства. Також необхідно відмітити факт того, що розраховані значення даного коефіцієнта є вищими за оптимально встановлене 0,5 та характеризують абсолютно стійкий стан господарюючого суб'єкта.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу ПрАТ «Домінік» протягом аналізованого періоду має знижувальну тенденцію та свідчить про зменшення частки зобов'язань в сумі джерел фінансування підприємства. Так, даний коефіцієнт в 2017 році становив 0,030, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 0,118, в 2018 році – 0,09, а в 2019 році – 0,083.

Про фінансову стійкість товариства свідчить і коефіцієнт фінансової залежності, який в 2018 році проти 2017 року зменшився на 0,035 і становив – 1,099, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 0,008 та становив – 1,09. При цьому, даний показник знаходиться в допустимих нормативних межах.

Протягом 2017-2019 років у ПрАТ «Домінік» спостерігається збільшення коефіцієнта фінансової стійкості з 0,882 в 2017 році до 0,921 в 2019 році. Такі значення даного коефіцієнта свідчать про абсолютну фінансову стійкість товариства, адже знаходяться в оптимальних межах 0,75-0,9.

Негативна тенденція спостерігається у показника фінансового ризику, який в 2018 році проти 2017 року зменшився на 0,042 і становив – 0,092, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 0,006. При цьому відзначимо, що знижувальна тенденція є свідченням підвищення рівня фінансової стійкості, а додержання оптимального значення визначає його стан як фінансово стійкий.

Розраховані значення коефіцієнта маневреності власного капіталу ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 роки відносяться до оптимального проміжку 0,3-0,6, що є свідченням стійкого фінансового стану товариства.

Значене перевищення допустимих значень спостерігається у коефіцієнта забезпеченості запасів власними оборотними коштами. Так, в 2017 році даний показник становив – 2,288, в 2018 році – 1,817, а в 2019 році – 3,008, що

свідчить про високу частку запасів, що фінансуються за рахунок стабільних джерел товариства. Значна частина стабільних джерел у фінансуванні оборотних активів спостерігається у досліджуваного нами товариства. Так, в 2017 році дана частка власних оборотних коштів в загальних оборотних активах товариства становила – 0,537, в 2018 році – 0,581, а в 2019 році – 0,664. Всі розраховані значення є більшими за нормативно встановлене 0,1 та свідчать про абсолютну фінансову стійкість товариства.

Індекс постійності активів ПрАТ «Домінік» в 2018 році проти 2017 року зменшився на 0,044 та становив – 0,419, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 0,083, що на кінець року становило – 0,336. Така тенденція до зменшення є свідченням погіршення фінансової стійкості товариства.

Прибуток - це один з найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності підприємства та основне джерело формування фінансових ресурсів. Аналіз прибутковості ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 роки пропонується здійснити на основі розрахунку дев'яти основних показників рентабельності підприємства (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Показники рентабельності ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр., %

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.	Відхилення (+;-) 2019 р. від 2018 р.
Рентабельність продукції	7,140	4,946	5,177	-2,194	0,231
Рентабельність реалізації	5,817	3,971	4,220	-1,847	0,250
Рентабельність основних засобів	30,998	14,885	15,526	-16,114	0,641
Рентабельність оборотних активів	16,215	9,536	7,965	-6,680	-1,571
Рентабельність капіталу	10,574	5,770	5,227	-4,803	-0,543
Рентабельність власного капіталу	12,077	6,438	5,720	-5,639	-0,718
Рентабельність власного оборотного капіталу	21,229	10,737	8,370	-10,493	-2,367
Рентабельність позикового капіталу	84,941	55,637	60,644	-29,304	5,007
Рентабельність трудових ресурсів	3572,609	2577,064	2668,553	-995,545	91,489

Аналізуючи дані таблиці 2.17 відмітимо, що протягом 2017-2019 років у підприємства ПрАТ «Домінік» спостерігається прибуткова діяльність, але із знижувальною тенденцією. Так, прибутковість продукції ПрАТ «Домінік» в 2018 році в порівнянні з 2017 роком зменшилась на 2,194 п.п. і становила – 4,946%, а в 2019 році проти 2018 року відбулось деяке збільшення на 0,231 п.п., що на кінець 2019 року становило – 5,177%. Така тенденція відбулась в результаті зменшення чистого прибутку протягом аналізованого періоду. Рентабельність реалізації ПрАТ «Домінік» протягом аналізованого періоду погіршується. Так, в 2017 році рентабельність реалізації становить 5,817%, в 2018 році проти 2017 року відбулось зменшення даного показника на 1,847 п.п., а в 2019 році проти 2018 року відбулось збільшення на 0,25 п.п., що на кінець року становило – 4,22%. Такі результати свідчать про не ефективну підприємницьку діяльність ПрАТ «Домінік».

Протягом 2017-2019 років показники рентабельності оборотних активів, основних засобів, капіталу, власного капіталу та власного оборотного мають однакову тенденцію. Так, у підприємства ПрАТ «Домінік» в 2017 році на 1 грн. основних засобів припадало майже 31 грн. прибутку, в 2018 році – 14,89 грн., а в 2019 році – 15,53 грн. Рентабельність оборотних активів ПрАТ «Домінік» в 2018 році в порівнянні з 2017 роком зменшилась на 6,68 п.п. і становила – 9,54%, а в 2019 році проти 2018 року відбулось погіршення рентабельності до 7,97%, що свідчить про зниження частки прибутку, що припадає на 1 грн. оборотних активів підприємства. Рентабельність капіталу ПрАТ «Домінік» в 2018 році проти 2017 року зменшилась на 4,8 п.п. і становила – 5,77%, а в 2019 році проти 2018 року – ще на 0,54 п.п. і становила – 5,23%, що є свідченням зменшення вартості чистого прибутку, що припадає на 100 грн. вартості всього капіталу. В 2017 році 12,08 грн. прибутку припадало на 100 грн. власних коштів підприємства, в 2018 році – 6,44 грн., а в 2019 році – 5,72 грн., про що свідчить розрахований показник рентабельності власного капіталу. Рентабельність власного оборотного капіталу ПрАТ «Домінік» зменшується з 21,23% в 2017

році до 8,37% в 2019 році, що підтверджує висновки щодо погіршення платоспроможності господарюючого суб'єкта.

Рентабельність позикового капіталу ПрАТ «Домінік» протягом аналізованого періоду має загальну тенденцію до зниження. Так, в 2018 році в порівнянні з 2017 роком відбулось зменшення рентабельності позикового капіталу на 29,304 п.п., що становило – 55,637%, а в 2019 році проти 2018 року відбулось підвищення на 5,007 п.п., що на кінець року становило – 60,644%. Така тенденція є результатом загального зменшення суми прибутку господарюючого суб'єкта, а також незначної вартості позикових джерел фінансування ПрАТ «Домінік» в загальному капіталі. Відзначимо загальне скорочення прибутковості трудових ресурсів ПрАТ «Домінік» з – 3572,61% в 2017 році до – 2668,55% в 2019 році.

Проведена оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років визначила нераціональне їх використання. Так, зниження ефективності використання спостерігається у основних засобах, свідченням чого стали розрахунки першого та другого інтегральних показників ефективності використання основних засобів, зниження значень яких відбулось в результаті зменшення вартості чистої виручки від реалізації, отриманого прибутку, а також недостатні темп зміни середньорічної вартості основних засобів. Загальне погіршення ефективності використання спостерігається і в оборотних активів підприємства, які протягом 2017-2019 років знижують свою оборотність та потребують додаткового залучення коштів. Ефективність використання капіталу ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років погіршується також, про що свідчать уповільнення оборотності та розрахунки коефіцієнта закріплення капіталу.

Слабкою стороною діяльності товариства можна назвати знижувальну тенденцію прибутковості ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років, що свідчить про зменшення ефективності використання прибутку – головного джерела фінансових ресурсів підприємства. При цьому відзначимо, що проведене дослідження активів і пасивів товариства за ступенем ліквідності

визначило ПрАТ «Домінік» абсолютно ліквідним, підтвердженням чого є виконання умови: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$, а також тенденція до покращення всіх розрахованих коефіцієнтів ліквідності. Характеристику абсолютно фінансово стійкого товариства протягом 2017-2019 років ПрАТ «Домінік» набуває в результаті проведених розрахунків узагальнюючих та часткових показників фінансової стійкості підприємства.

Висновки за розділом 2

Проведений фінансово-економічний аналіз товариства ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років визначив достатньо стійкий фінансовий стан, ефективну структуру капіталу з високою часткою власних коштів, оптимальну структуру активів, достатність власного оборотного капіталу, прибутковість діяльності товариства, підвищення середньомісячної заробітної плати та продуктивності праці. При цьому всі розраховані фінансові показники мають тенденцію до покращення, що є свідченням фінансово стійкого положення товариства. Негативними чинниками діяльності товариства можна назвати: зниження обсягів реалізації продукції та зменшення чистого прибутку товариства.

Проведений аналіз джерел формування фінансових ресурсів ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років визначив, що фінансові ресурси сформовані, в основному, за рахунок власних джерел, свідченням чого є висока частка власних коштів в сукупному капіталі товариства. Незначну частку становлять позикові кошти у вигляді поточних зобов'язань і забезпечень. Аналіз активів товариства дав можливість визначити їх оптимальне співвідношення, що є свідченням раціональної структури джерел фінансових ресурсів товариства.

Проведена оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років визначила нераціональне їх використання. Так, зниження ефективності використання спостерігається у основних засобах, свідченням чого стали розрахунки першого та другого інтегральних показників ефективності використання основних засобів, зниження значень яких відбулось в результаті зменшення вартості чистої виручки від реалізації, отриманого прибутку, а також недостатні темп зміни середньорічної вартості основних засобів. Загальне погіршення ефективності використання спостерігається і в оборотних активів підприємства, які протягом 2017-2019 років знижують свою оборотність та потребують додаткового залучення коштів. Ефективність використання капіталу ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років погіршується також, про що свідчать уповільнення оборотності та розрахунки коефіцієнта закріплення капіталу.

Слабкою стороною діяльності товариства можна назвати знижувальну тенденцію прибутковості ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років, що свідчить про зменшення ефективності використання прибутку – головного джерела фінансових ресурсів підприємства. При цьому відзначимо, що проведене дослідження активів і пасивів товариства за ступенем ліквідності визначило ПрАТ «Домінік» абсолютно ліквідним, підтвердженням чого є виконання умови: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$, а також тенденція до покращення всіх розрахованих коефіцієнтів ліквідності. Характеристику абсолютно фінансово стійкого товариства протягом 2017-2019 років ПрАТ «Домінік» набуває в результаті проведених розрахунків узагальнюючих та часткових показників фінансової стійкості підприємства.

Вирішення проблеми не ефективного використання фінансових ресурсів товариства пропонується шляхом вдосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства на основі впровадження методів оцінки якості управління фінансовими ресурсами товариства, а також шляхом пошуку резервів збільшення фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства з використанням методів кваліметрії

В сучасних нестабільних умовах функціонування вітчизняних підприємств все більшої актуальності набуває досягнення ними максимальної ефективності фінансово-господарської діяльності, де одним з головних чинників є ефективне управління фінансовими ресурсами. При цьому ефективна діяльність господарюючих суб'єктів неможлива без підвищення якості виробленої продукції, системи управління тощо. Вважаємо, що дану проблему можна вирішити за допомогою наукових принципів кваліметрії – науки про вимірювання якості об'єктів.

Термін «кваліметрія» (від латинського «квалі» – який, якої якості та давньогрецького «метрео» – вимірювати) вперше було використано для визначення наукової дисципліни, що вивчає методологію та проблематику кількісного оцінювання якості об'єктів різної природи, головним чином продукції [2, с. 18]. Зараз же, кваліметрія – інструмент підвищення ефективності будь-якої роботи [4, с. 21].

Методи кваліметрії вже довгий час досить використовують у різноманітних наукових дослідженнях, коли необхідно отримати кількісне значення якісних характеристик об'єкту дослідження. Сьогодні за допомогою апарату кваліметрії оцінюється якість освіти, продукції, рівень відповідальності тощо.

Кваліметрія передбачає структурування об'єкта вивчення (об'єкт у цілому - перший рівень спільності), поділ його на складові частини (другий рівень), які у свою чергу поділяються на частини (третій рівень) і т. д. При цьому виходить ієрархічна система, що зазвичай відбивається схемою чи таблицею. [49, с. 46].

Проведена оцінка стану фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Домінік» виявила ефективну структуру їх джерел формування, але при цьому не ефективне їх використання, а особливо основних та оборотних активів товариства. Це є свідченням не ефективності механізму управління фінансовими ресурсами підприємства, що вимагає удосконалення шляхом розробки факторно-критеріальної моделі управління з використанням методів кваліметрії.

Основним елементом механізму управління фінансовими ресурсами підприємства, що раніше наведено в таблиці 1.4 є методологія управління фінансовими ресурсами підприємства. Саме тому, одним з напрямів удосконалення механізму є кваліметрія методології управління фінансовими ресурсами підприємства в процесі їх формування і використання, де об'єктом вивчення кваліметрії є сам процес управління фінансовими ресурсами підприємства ПрАТ «Домінік».

Вдалу модель процесу управління фінансовими ресурсами підприємства наводить колектив авторів на чолі з Близнюк О. П., яка ґрунтується на засадах відтворювально-інтеграційного (концепції інтеграції фінансових ресурсів у відтворювальний циклічний процес кругообороту капіталу) та процесного (операційно-функціонального) підходів до управління, який включає функції управління та враховує етапність і послідовність стадій трансформації фінансових ресурсів в процесі їх формування, розміщення (інвестування), використання та відтворення, а також нового вкладення відтворених фінансових ресурсів у господарсько-фінансову діяльність торговельного підприємства [9, с. 41].

Розроблена ними модель управління характеризується цілісністю, взаємопов'язаністю та взаємозалежністю всіх елементів, наявністю зворотних зв'язків. При цьому, відбувається розподіл процесу управління на досягнення певних цілей та підцілей, завдань в розрізі окремих етапів, а також управлінські функції, що забезпечують процес управління фінансовими ресурсами підприємства (рисунок 3.1).

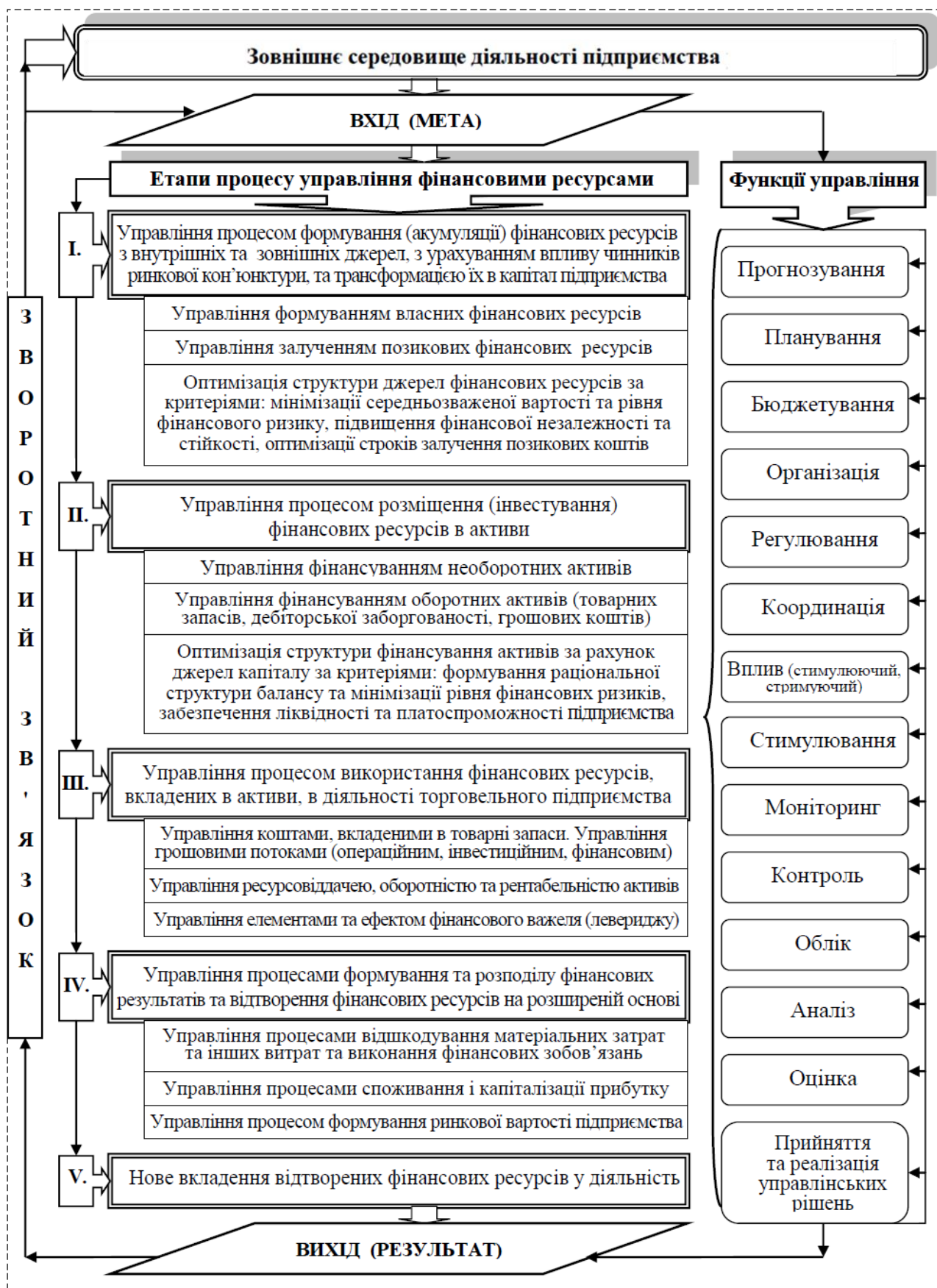

Рисунок 3.1 – Модель процесу управління фінансовими ресурсами з позиції відтворювально-інтеграційного та операційно-функціонального підходів [9]

На наступному етапі розробки факторно-критеріальної моделі оцінювання ефективності процесу управління фінансовими ресурсами є поділ обраного об'єкта на складові частини, в нашому випадку етапи управління. Так, відповідно до рисунку 3.1, основними етапами управління є [9, с. 41]:

1) управління процесом формування (акумуляції) фінансових ресурсів із внутрішніх та зовнішніх джерел, з урахуванням впливу чинників ринкової кон'юнктури; процесом трансформації їх в капітал та оптимізації його структури за цільовими критеріями: мінімізації середньозваженої вартості та рівня фінансового ризику, підвищення фінансової незалежності, оптимізації строків залучення та повернення позикового капіталу;

2) управління процесом розміщення (інвестування) фінансових ресурсів (капіталу) в активи підприємства (формування принципового підходу до фінансування різних груп необоротних та оборотних активів) та оптимізацією їх структури за критеріями мінімізації рівня фінансового ризику; забезпечення ліквідності та платоспроможності;

3) управління процесом використання фінансових ресурсів, вкладених в активи, в діяльності торговельного підприємства (операційній, інвестиційній, фінансовій);

4) управління процесами формування та розподілу фінансових результатів; відтворення фінансових ресурсів на розширеній основі; споживання і капіталізації прибутку, що впливають на ринкову вартість торговельного підприємства;

5) управління процесом, пов'язаним з новим вкладенням фінансових ресурсів у фінансово-господарську діяльність підприємства роздрібною торгівлю (рис. 3.1).

Узагальнюючи вище наведені етапи управління та критерії (елементи) проведення кваліметрії процесу управління фінансовими ресурсами товариства, зобразимо схематично факторно-критеріальну модель оцінювання ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» на рисунку 3.2.

Рисунок 3.2 – Факторно-критеріальна модель оцінювання ефективності процесу управління фінансовими ресурсами товариства ПрАТ «Домінік» [розроблено на основі 9]

Абсолютний показник ефективності управління фінансовими ресурсами (С) визначається сумою факторів:

$$P = \sum_{i=1}^3 m_i F_i, \quad (3.1)$$

де $i=1...5$ —кількість факторів, m_i —вагомість i -го фактору (визначається експертним методом, $m_i=0...1$, з умовою нормування $\sum_{i=1}^3 m_i = 1$);

F_i — i -ий фактор, що впливає на інтегральний стан та визначається станом окремих складових організації управління фінансовими ресурсами (ФР) та їх взаємоузгодженістю [49, с. 47].

У свою чергу кожен з факторів F_i характеризується сумою критеріїв, які мають відповідні коефіцієнти проявлення K_i :

$$F_i = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n K_i \quad (3.2)$$

З урахуванням рис. 3.2 і формул 3.1 та 3.2 маємо:

$$P = m_1 \left(\frac{K_1 + \dots + K_3}{3} \right) + m_2 \left(\frac{K_4 + \dots + K_6}{3} \right) + m_3 \left(\frac{K_7 + \dots + K_9}{3} \right) + m_4 \left(\frac{K_{10} + \dots + K_{12}}{3} \right) + m_5 K_{13} \quad (3.3)$$

Наступним етапом розробки факторно-критеріальної моделі оцінки ефективності процесу управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» є визначення вагомості абсолютного показника P шляхом ранжування. Для цього нами було обрано експертний метод, де експертами стали працівники фінансово-економічної служб досліджуваного нами товариства. З методів експертних оцінок було використано метод рейтингу (метод оцінної класифікації) та метод бальних оцінок. Для оцінки показників (К) використаємо запропоновану авторами [26, 49] шкалу:

$0 < K \leq 0,25$ – недостатній рівень;

$0,25 < K \leq 0,5$ – задовільний рівень;

$0,5 < K \leq 0,75$ – достатній рівень;

$0,75 < K \leq 1$ – високий рівень.

Наступним кроком в розробці факторно-критеріальної моделі оцінки ефективності процесу управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» є визначення ранжованих рядів вагомостей та значущості показників, що можливо при використанні методів експертних оцінок (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Модель кваліметричного підходу до оцінювання ефективності організації управління фінансовими ресурсами

Фактор	Ранжування факторів за їх вагомістю	Показники	Вагомість показника
Управління процесом формування ФР та трансформація їх в капітал (m_1)	0,15	Ефективне формування власних ФР (K_1)	0,8
		Ефективне залучення позикових ФР (K_2)	0,75
		Оптимальна структура джерел фінансових ресурсів (K_3)	0,75
Управління процесом розміщення фінансових ресурсів в активи (m_2)	0,25	Ефективне фінансування необоротних активів (K_4)	0,3
		Ефективне фінансування оборотних активів (K_5)	0,4
		Оптимальна структура фінансування активів за рахунок джерел капіталу (K_6)	0,5
Управління процесом використання фінансових ресурсів, вкладених в активи (m_3)	0,3	Ефективність управління коштами, та грошовими потоками (K_7)	0,5
		Позитивна динаміка оборотності та рентабельності активів, ресурсовіддачі (K_8)	0,3
		Ефективне управління елементами та ефектом фінансового важеля (K_9)	0,4
Управління процесами формування та розподілу фінансових результатів та відтворення ФР (m_4)	0,2	Політика відшкодування матеріальних затрат та інших витрат (K_4)	0,5
		Ефективність процесів споживання та капіталізації прибутку (K_4)	0,5
		Позитивна динаміка до підвищення ринкової вартості підприємства (K_4)	0,6
Нове вкладення відтворених ФР у діяльність (m_5)	0,1	Нове вкладення відтворених фінансових ресурсів у діяльність	0,75
Інтегральний показник ефективності процесу управління ФР			0,517

Наведені в таблиці 3.1 результати розрахунків засвідчують, що ефективність процесу управління фінансовими ресурсами підприємства ПрАТ «Домінік» оцінюється в 51,7% і знаходиться на достатньому рівні. Це свідчить проте, що запропонована модель процесу управління фінансовими ресурсами підприємства, що базується на чотирьох етапах (рисунок 3.1), характеризується як ефективна та спроможна до підвищення рівня ефективності формування та використання фінансових ресурсів.

Відзначимо, що найменші значення експертних оцінок отримали критерії: ефективне фінансування необоротних активів – 0,3 та позитивна динаміка оборотності та рентабельності активів, ресурсовіддачі – 0,3. Тому, нами пропонується усунення даних проблем через:

- збільшення джерел формування фінансових ресурсів, а саме прибутку підприємства, який протягом аналізованого періоду стрімко знижується. Збільшення головного джерела фінансових ресурсів дасть можливість покращити більшість показників ефективності їх використання;

- оновлення необоротних активів та нарощення виробничих потужностей, що в свою чергу призведе до отримання додаткової виручки від реалізації товарів.

Розроблена система показників факторно-критеріальної моделі дозволила провести всебічну оцінку ефективності організації управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» та визначити можливості його покращення. Результатом такого оцінювання є всебічність, що пов'язана з визначенням якості управління фінансовими ресурсами на основі кількісного вираження одиничних показників якості (розкривають лише одну властивість), комплексних показників якості (визначають декілька властивостей) та інтегрального показника якості управління [49, с. 49]. Так як, отримані результати оцінюють якісні характеристики процесу управління, тому нами пропонується провести дослідження ефективності управління фінансовими ресурсами товариства на основі інтегральної оцінки, що визначає якість управління на основі фінансових показників.

3.2. Впровадження інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами як напряму удосконалення механізму управління

На сьогодні, важливим напрямом удосконалення механізму управління вітчизняних товариств є запровадження системного підходу до управління їх фінансовими ресурсами, що спонукає до розробки комплексної системи фінансово-економічної оцінки ефективності механізму управління фінансовими ресурсами господарюючих суб'єктів. Так, колектив авторів на чолі з Близнюк О. П. пропонують комплексно і всебічно оцінити ефективність механізму управління фінансовими ресурсами підприємств за допомогою матриці цільових критеріїв та показників інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами з позиції системного, відтворювально-інтеграційного та процесного підходів.

Запропонована матриця інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства спирається на розрахунок фінансових коефіцієнтів, що є необхідним для доповнення та співставлення результатів проведеного в попередньому параграфі дослідження ефективності процесу управління фінансовими ресурсами товариства ПрАТ «Домінік» на основі якісних елементів управління.

Матриця інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства розподілена відповідно до етапів руху та стадій трансформації фінансових ресурсів товариства та основних рівнів управління – стратегічний (генеральний), тактичний (функціональний) та оперативний (короткотерміновий) (рисунок 3.3). При цьому, перший етап управління фінансовими ресурсами визначає вертикальну фінансову рівновагу товариства та характеризується показниками фінансової стійкості, другий етап – горизонтальну рівновагу та характеризується коефіцієнтами ліквідності та платоспроможності, третій етап – діловою активністю, а четвертий – рентабельністю.

Ранжування рівнів оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами	ЕТАПИ РУХУ ТА СТАДІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ							
	I. Ефективність управління процесом формування (мобілізації) фінансових ресурсів (власних, позикових, залучених) та трансформації їх в капітал		II. Ефективність управління процесом розміщення (інвестування) фінансових ресурсів (капіталу) в активи		III. Ефективність управління процесом використання фінансових ресурсів в діяльності торговельного підприємства		IV. Ефективність управління процесом відтворення та капіталізації власних фінансових ресурсів на розширеній основі	
Цільові критерії та показники	Вертикальна фінансова рівновага, (I _{BP})		Горизонтальна фінансова рівновага, (I _{ГР})		Ділова активність, (I _{ДА})		Рентабельність, (I _Р)	
I. Індекс оперативної ефективності, I _{OE} уФР $\overline{I_{OE}} = \sqrt[4]{I_{BP1}I_{ГР1}I_{ДА1}I_{P1}}$	I _{BP1}	Питома вага кредиторської заборгованості за товари в поточних зобов'язаннях	I _{ГР1}	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	I _{ДА1}	Коефіцієнт оборотності запасів	I _{Р1}	Операційна рентабельність продажу
		Частка короткострокових кредитів банків в поточних зобов'язаннях		Частка власних оборотних коштів у покритті запасів		Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості		Рентабельність оборотного капіталу
		Коефіцієнт концентрації позикового капіталу		Частка запасів в оборотних активах		Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості		Рентабельність операційної діяльності
II. Індекс тактичної ефективності, I _{TE} уФР $\overline{I_{TE}} = \sqrt[4]{I_{BP2}I_{ГР2}I_{ДА2}I_{P2}}$	I _{BP2}	Коефіцієнт маневреності постійного (перманентного) капіталу	I _{ГР2}	Коефіцієнт проміжної ліквідності	I _{ДА2}	Коефіцієнт оборотності перманентного капіталу	I _{Р2}	Валова рентабельність активів
		Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу		Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами		Коефіцієнт оборотності загального позикового капіталу		Економічна рентабельність загального інвестованого капіталу
		Коефіцієнт структури залученого капіталу		Частка оборотних активів в капіталі		Коефіцієнт оборотності оборотних активів		Чиста рентабельність продажу
III. Індекс стратегічної ефективності, I _{CE} уФР $\overline{I_{CE}} = \sqrt[4]{I_{BP3}I_{ГР3}I_{ДА3}I_{P3}}$	I _{BP3}	Коефіцієнт автономії (незалежності)	I _{ГР3}	Коефіцієнт покриття	I _{ДА3}	Коефіцієнт оборотності інвестованого капіталу	I _{Р3}	Чиста рентабельність загального капіталу
		Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел		Індекс постійного активу		Коефіцієнт оборотності власного капіталу		Чиста рентабельність власного капіталу
		Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового важеля)		Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень		Фондовіддача необоротних активів		Чиста рентабельність позикового капіталу
IV. Інтегральний індекс ефективності УФР, I _{ЕУФР} $\overline{I_{ЕУФР}} = \sqrt[3]{I_{OE}I_{TE}I_{CE}}$	I _{BP}	$K_i = \frac{X_{ij}}{P_{opt}} \rightarrow \max;$ $K_i = \frac{P_{opt}}{X_{ij}} \rightarrow \min$		I _{ГР}	$K_i = \frac{X_{ij}}{P_{opt}} \rightarrow \max$		I _Р	$K_i = \frac{X_{ij}}{P_{opt}} \rightarrow \max$

Рисунок 3.3 – Матриця цільових критеріїв та показників інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства [9, с. 93]

Результатом інтегрального підходу та наведеного на рисунку 3.3 методичного інструментарію є комплексна (всебічна) оцінка ефективності управлінських рішень щодо формування, розміщення, використання та відтворення фінансових ресурсів товариства на оперативному, тактичному, стратегічному рівнях управління.

Початковим етапом проведення інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» є розрахунок локальних цільових показників (фінансових коефіцієнтів) наведених на рисунку 3.3 та складання відповідної матриці. Наступним етапом є стандартизація розрахованих показників, а саме відображення рівня відповідності їх фактичних значень еталонним. При цьому еталонне значення може бути як рекомендованим нормативним, так і визначеним оптимальним або максимальним. Визначення стандартизованих значень абсолютних показників відповідно до еталонного показника за формулами:

– для локальних цільових показників, позитивна тенденція яких проявляється в збільшенні абсолютного або відносного значення, застосовується наступна нормалізуюча функція:

$$K_i = \frac{X_{ij}}{P_{opt}} \rightarrow \max, \quad (3.4)$$

– якщо позитивна динаміка локальних цільових показників полягає в зменшенні їх значення, тоді необхідним є застосування наступної нормалізуючої функції:

$$K_i = \frac{P_{opt}}{X_{ij}} \rightarrow \min, \quad (3.5)$$

де K_i – локальний індекс цільового показника (коефіцієнта);

X_{ij} – цільовий показник (коефіцієнт);

P_{opt} – оптимальне (рекомендоване) значення показника.

Наступним етапом інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами є розрахунок інтегральних індексів руху та стадій трансформації фінансових ресурсів, що характеризують:

1) ефективність управління процесом формування фінансових ресурсів з різних джерел та його вплив на вертикальну фінансову рівновагу торговельного підприємства (I_{BP});

2) ефективність управління процесом розміщення фінансових ресурсів в активи, який впливає на горизонтальну фінансову рівновагу підприємства торгівлі (I_{GP});

3) ефективність управління процесом використання фінансових ресурсів в діяльності торговельного підприємства та його вплив на показники ділової активності (I_{DA});

4) ефективність управління процесом відтворення та капіталізації власних фінансових ресурсів на розширеній основі, де визначальними індикаторами є показники рентабельності (I_P) діяльності підприємств роздрібної торгівлі.

Інтегральна оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами здійснюється також з урахуванням побудови ієрархії організаційної структури управління в підприємствах:

— на оперативному рівні (I_{OE}):

$$\overline{I_{OE}} = \sqrt[4]{I_{BP1} I_{GP1} I_{DA1} I_{P1}} \quad (3.6)$$

— тактичному рівні (I_{TE}):

$$\overline{I_{TE}} = \sqrt[4]{I_{BP2} I_{GP2} I_{DA2} I_{P2}} \quad (3.7)$$

— стратегічному рівні (I_{CE}):

$$\overline{I_{CE}} = \sqrt[4]{I_{BP3} I_{GP3} I_{DA3} I_{P3}} \quad (3.8)$$

Таким чином, інтегральний індекс ($I_{EУФР}$) є всебічним показником, що надає комплексну оцінку ефективності управління фінансовими ресурсами товариства на етапах формування, розміщення, використання та відтворення, з урахуванням рівнів оперативного, тактичного та стратегічного управління. Наведемо формулу розрахунку інтегрального індексу ефективності управління фінансовими ресурсами:

$$\overline{I_{EУФР}} = \sqrt[3]{\overline{I_{OE}} \overline{I_{TE}} \overline{I_{CE}}} \quad (3.9)$$

Процедуру ідентифікації та інтерпретації результатів інтегральної оцінки, необхідно проводити відповідно до шкали оцінки рівня інтегрального індексу ефективності управління фінансовими ресурсами (оперативної, тактичної, стратегічної, загальної) для окремого товариства чи періоду аналізу (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Шкала оцінки рівня ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства та основі отриманих значень інтегральних індексів ефективності

Неефективне управління	Дуже низька ефективність	Низька ефективність	Недостатня ефективність	Прийнятна ефективність	Висока ефективність
$I_{\text{ЕУФР}} < 0$	$0 \leq I_{\text{ЕУФР}} \leq 0,5$	$0,51 \leq I_{\text{ЕУФР}} \leq 0,75$	$0,76 \leq I_{\text{ЕУФР}} \leq 0,99$	$1 \leq I_{\text{ЕУФР}} \leq 1,25$	$I_{\text{ЕУФР}} > 1,25$

Проведемо розрахунки інтегрального індексу ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 роки.

Таблиця 3.3. Матриця абсолютних показників оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Долмінік» за 2017-2019 рр.

Цільові критерії та показники	Фінансова стійкість (ІФС)	Ліквідність та платоспроможність (ІЛП)	Ділова активність (ІДА)	Рентабельність (ІР)
2017 рік				
Оперативна ефективність	0,749	1,029	7,075	0,069
	0,000	2,288	15,447	0,162
	0,200	0,350	6,355	0,529
Тактична ефективність	0,537	3,256	2,076	0,320
	0,001	0,800	14,601	0,191
	0,001	0,591	2,787	0,058
Стратегічна ефективність	0,882	5,007	3,277	0,106
	1,000	0,463	2,076	0,121
	0,134	0,001	5,224	0,849
2018 рік				
Оперативна ефективність	0,716	1,306	5,821	0,045
	0,000	1,817	15,451	0,095
	0,090	0,471	6,052	0,268
Тактична ефективність	0,588	3,909	1,616	0,282
	0,007	0,855	14,012	0,195
	0,072	0,619	2,402	0,040
Стратегічна ефективність	0,910	7,382	4,903	0,058
	0,993	0,419	1,621	0,064
	0,099	0,016	3,680	0,556

Продовження таблиці 3.3

2019 рік				
Оперативна ефективність	0,577	3,578	5,040	0,040
	0,000	3,008	16,786	0,080
	0,083	0,293	5,835	0,229
Тактична ефективність	0,668	6,192	1,348	0,223
	0,004	0,880	14,369	0,227
	0,046	0,692	1,887	0,042
Стратегічна ефективність	0,917	8,754	5,371	0,052
	0,996	0,336	1,355	0,057
	0,090	0,012	3,604	0,606

Наступним кроком є стандартизація показників за формулами 3.4 та 3.5. Зазначимо, що еталонними значеннями було обрано найліпші результати розрахованих показників за 2017-2019 роки. Наступний розрахунок інтегральних індексів руху та стадій трансформації фінансових ресурсів, індексів ієрархії організаційної структури управління в підприємствах (формули 3.6 – 3.8), а також інтегрального індексу ефективності управління фінансовими ресурсами (формула 3.9) досліджуваного нами товариства, що наведено в таблиці 3.4 відповідно до років функціонування підприємства.

Аналізуючи дані таблиці 3.4 можна сказати наступне. Так, інтегральний індекс ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» в 2017 році становив – 0,846, що є найкращим результатом за аналізований період та відповідно таблиці 3.2 свідчить про недостатній рівень ефективності управління. Значення даного індексу за 2018-2019 років становило – 0,609 та 0,671 відповідно, що характеризує рівень управління фінансовими ресурсами досліджуваного товариства як низький. При цьому, відзначимо, що значення 2019 року є більшим за значення 2018 року на 0,062, що свідчить про підвищення рівня ефективності в 2019 році.

Аналізуючи, матрицю стандартизованих відповідно до еталону значень показників оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 роки можна сказати наступне. Так, найкращий рівень рентабельності досліджуваного товариства спостерігався в 2017 році, адже в цьому році майже всі показники мають значення 1, що відповідає еталону.

Аналогічні результати отримані щодо показників ділової активності, еталонне значення яких в більшості випадків спостерігалось в 2017 році. Саме тому, в 2017 році спостерігаються найвищі індекси ділової активності відповідно до рівнів управління.

Аналізуючи показники ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Домінік» можна зробити наступні висновки. Так, майже всі еталонні значення показників ліквідності та платоспроможності знаходяться в 2019 році, що є свідченням найвищого рівня ліквідності протягом 2017-2019 рр.

Схожі результати спостерігаються і у показників фінансової стійкості, які в 2019 році мають найбільшу кількість еталонних значень, що є свідченням найкращого рівня фінансової стійкості ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 рр.

Отримані результати інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» повністю співпали з результатами проведеної кваліметрії, що є свідченням адекватності та відповідності запропонованих методик оцінки управління фінансовими ресурсами підприємства. Відзначимо, що доцільність запропонованих методик полягає в можливості дослідження ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства на основі якісних характеристик процесу управління, шляхом проведення кваліметрії, та кількісних показників, що різнобічно характеризують діяльність товариства, шляхом розрахунку інтегрального індексу ефективності управління фінансовими ресурсами.

3.3 Збільшення джерел формування фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Домінік» як напрям підвищення ефективності управління

В результаті проведеної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» на основі розрахунку інтегрального показника виявило низку негативних чинників впливу на рівень ефективності, такі як

зниження рентабельності господарюючого суб'єкта та уповільнення оборотності, що як наслідок призвело до зниження рівня ділової активності товариства. Головною причиною уповільнення оборотності та зниження рентабельності в 2019 році є недоотримання виручки від реалізації та як результат – зниження вартості прибутку, як головного джерела наповнення фінансових ресурсів товариства. Саме тому, необхідним для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами товариства постає впровадження політики збільшення прибутку.

В процесі пошуку резервів максимізації прибутку необхідним постає врахування того, що прибуток залежить не тільки від доходів підприємства, а і від його витрат.

При цьому, важливе місце серед способів збільшення прибутку будь-якого підприємства є ефективне управління його прибутковістю, що являє собою процес планування надходжень і використання грошових ресурсів, встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств. В умовах конкуренції вдосконалення процесу формування прибутку на макрорівні здійснюється безперервно [37, с. 151].

Загалом збільшення прибутку можна досягти або у результаті зменшення витрат на виробництво або збільшення чистого доходу від реалізації. Тому в сучасних умовах важливим завданням кожного підприємства є: правильне формування цінової стратегії та вибір оптимальний обсягу виробництва [18].

В процесі підвищення рівня прибутковості товариств доцільним є розробка та реалізація комплексу заходів за такими напрямками:

- організаційні (удосконалення виробничої структури, удосконалення організаційної структури управління, диверсифікація виробництва, реструктуризація виробництва тощо);
- технічні (оновлення техніко-технологічної бази, переозброєння виробництва, вдосконалення виробів, що виробляється)
- економічні важелі та стимули (удосконалення тарифної системи, форми і системи оплати праці, прискорення обігу оборотних коштів тощо) [10, с. 12].

Необхідним є проведення підвищення рівня прибутковості в наведеному вище порядку, адже зміна порядку проведення може призвести до зниження ефективності діяльності або зовсім її відсутність.

Максимізація прибутку досліджуваного нами товариства є вирішальною умовою в забезпеченні ефективного механізму управління фінансовими ресурсами підприємства, забезпечення його конкурентоспроможності, життєздатності та закріплення позицій на ринку.

Резерви зростання прибутку – це кількісно вимірні можливості його збільшення за рахунок зростання обсягу реалізації продукції, зменшення витрат на її виробництво і реалізацію, недопущення зовні реалізаційних збитків, вдосконалення структури виробленої продукції [22].

Визначення резервів збільшення прибутку базується на науково – обґрунтованій методиці розробки заходів з їх мобілізації [38]. У процесі виявлення резервів виділяють три етапи:

- аналітичний — на цьому етапі виявляють і кількісно оцінюють резерви;
- організаційний — розробляються комплекс інженерно-технічних, організаційних, економічних і соціальних заходів, які повинні забезпечити використання виявлених резервів;
- функціональний — це практично реалізують заходи і контролюють їх виконання [39].

Резерви підвищення прибутку можуть бути отримані таким чином:

1. При збільшенні обсягів випуску та реалізації продукції. Зі збільшенням обсягу випуску продукції прибуток підприємства збільшується не тільки за рахунок зниження собівартості, але і внаслідок збільшення кількості продукції, що випускається. Таким чином, чим більший обсяг виробництва, тим, за інших рівних умов, більше сума одержуваного підприємством прибутку. Але зростання прибутку на підприємстві означає збільшення відрахувань в державний бюджет [23, с. 196].

2. За рахунок зменшення витрат на виробництво і реалізацію продукції, товарів, робіт, послуг. Зниження собівартості продукції є найважливішим чинником зростання прибутку.

На зниження собівартості продукції впливають: економія матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, якими розпоряджається підприємство. Максимальна мобілізація резервів зниження собівартості продукції є важливою умовою ефективного функціонування підприємства [48, 57].

3. За рахунок зменшення операційних витрат: адміністративно-управлінських, витрат на збут та інших.

4. При використанні досягнень науково-технологічного прогресу. Механізоване виробництво потребує значно менше робітників і це в свою чергу зменшить витрати на оплату праці. Також за рахунок нового обладнання можна збільшити випуск продукції, що в свою чергу призведе до зниження витрат в розрахунку на одиницю продукції. Але після цього підприємству доведеться шукати нові ринки збуту продукції – і в Україні, і за кордоном. Тобто потрібно виділити деякі кошти на рекламу, це обов'язково принесе результати [41].

5. Підвищення продуктивності праці на основі використання мотиваційних важелів. Обернено пропорційну залежність мають продуктивність праці та витрати праці в розрахунку на одиницю продукції, де зі зростанням продуктивності – зменшуються витрати. Саме тому, актуальним постає впровадження в систему управління мотиваційних засобів, таких як: переведення працівників на відрядну форму оплати праці, працівникам погодинної форми у більшому розмірі оплачувати роботу в понад урочний час, забезпечувати доставку працівників на роботу та з роботи за узгодженими маршрутами, надавати матеріальну допомогу працівникам з нагоди ювілейних та інших визначних дат [10, с. 13]. Одним з головних мотиваційних заходів залишається профілактичне оздоровлення та огляди робітників за рахунок підприємства, організація санаторно-курортного лікування.

6. За рахунок підвищення якості продукції, що реалізується, оновлення асортименту і номенклатури.

7. За рахунок підвищення ціни – в період високих темпів інфляції зростання прибутку можна забезпечити за рахунок цінового чинника.

Наведені вище резерви підвищення рівня отриманого прибутку, які є невід’ємною складовою для покращення рентабельності господарюючих суб’єктів, можна віднести до традиційних.

Виходячи з наведених вище резервів підвищення прибутку та з метою підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік», нами пропонується провести пошук невикористаних можливостей збільшення прибутку товариства з метою постійного забезпечення його зростання та поліпшення управління.

Головним резервом збільшення прибутку підприємства є підвищення обсягу реалізації товарів, робіт, послуг. Між прибутком та обсягом реалізації товарів, робіт, послуг існує пряма залежність. Це свідчить про те, що чим більше продукції реалізується підприємством, тим більшою є сума отриманого прибутку, і навпаки, невиконання плану з реалізації зменшує прибуток.

Основними чинниками, за допомогою яких можливе зростання доходу для сучасних підприємств є:

- результативна логістика (оптимізація каналів розподілу, стимулювання збуту, розширення клієнтської бази);
- упровадження сучасних ІТ-технологій;
- ефективна реклама, яка підтримує репутацію товарів, формує довіру споживачів до них, допомагає в завойованні ринку;
- дієва організація управління (організаційна структура, система управління, фірмова культура; престиж та імідж фірми; комунікації, соціально-психологічний клімат).

Протягом 2017-2019 років у підприємства ПрАТ «Домінік» спостерігається зменшення виручки від реалізації товарів в середньому на 13%. Відповідно до цього і прибуток товариства також зменшується. Головними причинами зниження виручки від реалізації кондитерської продукції досліджуваного нами товариства є висока конкуренція на ринку кондитерських

виробів. Так, головними конкурентами на ринку виробництва кондитерських виробів є: корпорація «ROSHEN», компанія «КОНТИ», компанія «А.В.К.», компанія «Лукас», корпорація «Бісвіт-Шоколад», фабрика «Житомирські ласощі» та фабрика «Світоч».

На нашу думку, головними напрямками збільшення обсягів продажу кондитерських виробів ПрАТ «Домінік» є:

- оновлення асортименту кондитерської продукції;
- впровадження та застосування найсучасніших механізованих і автоматизованих засобів для виробництва продукції;
- скорочення витрат на виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, раціонального використання обладнання, сировини, матеріалів, палива, електроенергії;
- забезпечення ритмічності збутової діяльності товариства;
- збільшення клієнтської бази, тобто розширення її території збуту;
- підвищення ефективності маркетингової політики товариства.

Отже, реалізація запропонованих напрямів збільшення виручки від реалізації товарів ПрАТ «Домінік» дозволяє нам прогнозувати, що в 2020 році чистий дохід від реалізації продукції зросте на 5%.

Нами пропонується розрахувати резерв зростання прибутку ПрАТ «Домінік» за рахунок збільшення обсягів продажів за наступною формулою:

$$P_{(V)}^{\Pi} = PV \frac{\Pi}{V}, \quad (3.10)$$

де $P_{(V)}^{\Pi}$ – резерв зростання прибутку за рахунок збільшення обсягів продажів;

PV – потенційно можливе збільшення обсягу продажів, тис. грн.;

Π – фактичний прибуток від реалізації продукції, тис. грн.;

V – фактичний обсяг реалізованої продукції, тис. грн.

Так, як запропоноване нами збільшення чистого доходу ПрАТ «Домінік» становить 5% або 25133,4 тис. грн. При цьому, резерв зростання прибутку за рахунок збільшення обсягів продажів становить:

$$P_{(V)}^{\Pi} = 25133,4 \times \frac{21215}{502668} = 1060,8 \text{ (тис. грн.)}.$$

Таким чином, збільшення обсягів продажів ПрАТ «Домінік» в 2020 році на 5 % призведе до збільшення прибутку підприємства на 1060,8 тис. грн.

Наступним економічним напрямом пошуку резервів зростання прибутку є – зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції. Для цього необхідним постає дослідження елементів операційних витрат ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 роки для виявлення резервів збільшення прибутку, що наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Елементи операційних витрат ПрАТ «Домінік» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.	Відхилення (+;-) показника 2019 року порівняно з 2018 р.
Матеріальні затрати, тис. грн.	481936	402082	321722	-79854	-80360
на 1 грн. товарної продукції, грн.	0,729	0,710	0,640	-0,018	-0,070
Витрати на оплату праці, тис. грн.	78936	79578	69740	642	-9838
на 1 грн. товарної продукції, грн.	0,119	0,141	0,139	0,021	-0,002
Відрахування на соціальні заходи, тис. грн.	15812	15684	13445	-128	-2239
на 1 грн. товарної продукції, грн.	0,024	0,028	0,027	0,004	-0,001
Амортизація, тис. грн.	14766	25475	29478	10709	4003
на 1 грн. товарної продукції, грн.	0,022	0,045	0,059	0,023	0,014
Інші операційні витрати, тис. грн.	49274	61799	54202	12525	-7597
на 1 грн. товарної продукції, грн.	0,074	0,109	0,108	0,035	-0,001
Разом, тис. грн.	640724	584618	488587	-56106	-96031
на 1 грн. товарної продукції, грн.	0,969	1,033	0,972	0,064	-0,061

Аналіз таблиці 3.5 свідчить про те, що найбільшу частку операційних витрат ПрАТ «Домінік» становлять матеріальні затрати товариства – 75%, 69% та 66% відповідно. В 2018 році в порівнянні 2017 роком матеріальні затрати аналізованого товариства зменшились на 79854 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року, – ще на 80360 тис. грн., що є позитивним фактором діяльності господарюючого суб'єкта. В 2018 році проти 2017 року, витрати на оплату

праці ПрАТ «Домінік» збільшуються на 642 тис. грн. , а в 2019 році проти 2017 року відбулось їх зменшення на 9838 тис. грн. При цьому необхідно відзначити, що частка витрат на оплату праці в отриманій виручці від реалізації протягом аналізованого періоду загалом збільшуються, що свідчить про погіршення діяльності підприємства. Тенденція до зменшення спостерігається у відрахувань на соціальні заходи, які в 2018 році проти 2017 року зменшуються на 128 тис. грн., а в 2019 році проти 2018 року – ще на 2239 тис. грн. Амортизаційні відрахування ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років збільшується. Так, в 2018 році проти 2017 року амортизація збільшилась на 10709 тис. грн., а в 2017 році проти 2018 року – ще на 4003 тис. грн. Дана тенденція є негативною та свідчить про застарілість основних засобів товариства. Інші операційні витрати ПрАТ «Домінік» протягом аналізованого періоду мають неоднозначну тенденцію. Так, в 2018 році проти з 2017 року їх вартість зросла на 12525 тис. грн., а в 2018 році проти 2019 року відбулось їх зменшення на 7597 тис. грн., що є позитивним фактором впливу на рівень прибутку суб'єкта підприємництва.

Аналізуючи наведені вище дані таблиці 3.5 відзначимо, що у підприємства ПрАТ «Домінік» в 2019 році існують наступні резерви зростання прибутку:

- матеріальні затрати, які в 2019 році проти 2018 року зменшили свою частку в отриманому чистому доході товариства на 0,07 грн.;
- витрати на оплату праці, які в 2019 році проти 2018 року зменшили свою частку в отриманій виручці з 0,141 грн. до 0,139 грн.;
- відрахування на соціальні заходи, які протягом в 2019 році зменшили свою частку в отриманій виручці на 0,001, що є свідчить про наявність резерву;
- інші операційні витрати, які в 2019 році зменшили свою частку в отриманій виручці з 0,109 грн. до 0,108 грн. Отже, можливе зниження витрат на 1 грн. товарної продукції становить – 0,001 грн.

Здійснимо розрахунок резерву зростання прибутку за рахунок зменшення собівартості реалізованої продукції за наступною формулою:

$$P_{(C)}^{\Pi} = PV \times (V + P_{(V)}^{\Pi}), \quad (3.11)$$

де $P_{(C)}^{\Pi}$ – резерв зростання прибутку за рахунок зменшення собівартості продукції.

1. Резерв збільшення прибутку підприємства ПрАТ «Домінік» в 2020 році за рахунок зменшення матеріальних затрат товариства становить:

$$P_{(C)}^{\Pi} = 0,07 \times (502668 + 1060,8) = 35261,02 \text{ (тис. грн.)}.$$

2. Резерв збільшення прибутку підприємства ПрАТ «Домінік» в 2020 році за рахунок зменшення витрат на оплату праці товариства становить:

$$P_{(C)}^{\Pi} = 0,002 \times (502668 + 1060,8) = 1007,46 \text{ (тис. грн.)}.$$

3. Резерв збільшення прибутку підприємства ПрАТ «Домінік» в 2020 році за рахунок зменшення відрахувань на соціальні заходи товариства становить:

$$P_{(C)}^{\Pi} = 0,001 \times (502668 + 1060,8) = 503,73 \text{ (тис. грн.)}.$$

4. Резерв збільшення прибутку підприємства ПрАТ «Домінік» в 2020 році за рахунок зменшення інших операційних витрат товариства становить:

$$P_{(C)}^{\Pi} = 0,001 \times (502668 + 1060,8) = 503,73 \text{ (тис. грн.)}.$$

Отже, загальний резерв збільшення чистого прибутку ПрАТ «Домінік» за рахунок зменшення собівартості становить – 37275,94 тис. грн. При цьому, загальний резерв збільшення прибутку становить – 38336,74 тис. грн.

Фактична рентабельність продажів ПрАТ «Домінік» в 2017 році становила 0,0422. Розрахуємо можливу рентабельність продажів при зниженні на 0,0451 витрат на 1 грн. реалізованої продукції за наступною формулою:

$$P^R = \frac{\Pi_{\Phi} + P^{\Pi}}{C_M} - \frac{\Pi_{\Phi}}{B_{\Phi}}, \quad (3.12)$$

де P^R – резерв зростання рентабельності;

Π_{Φ} – фактична сума прибутку;

P^{Π} – резерв зростання прибутку від реалізації продукції;

C_M – можлива собівартість реалізованої продукції з урахуванням всіх резервів;

B_{ϕ} – фактична сума витрат по реалізованій продукції.

$$P^R = \frac{21215 + 38336,74}{(0,972 - 0,074) \times 409777} - \frac{21215}{488587} = 0,119.$$

Таким чином, при збільшенні обсягів виробництва і реалізації продукції ПрАТ «Домінік» в 2020 році на 5%, зниженні на 0,074 грн. витрат на 1 гривню товарної продукції товариство буде мати можливість отримати додатковий прибуток в сумі 38336,74 тис. грн., при цьому очікуване збільшення рентабельності реалізації на 11,9%.

Підсумовуючи вище проведені розрахунки можемо сказати, що на ПрАТ «Домінік» існують наступні резерви збільшення фінансових ресурсів:

1. Резерв збільшення прибутку за рахунок підвищення виручки від реалізації. Аналіз прибутку показав, що обсяги реалізації підприємства протягом 2017-2019 років зменшуються, але наведені вище пропозиції щодо підвищення рівня обсягу реалізації є підставою для припущення збільшення даного показника в 2020 році на 5%. Досягнути цього збільшення можливо шляхом оновлення асортименту кондитерської продукції, розширення ринку збуту, впровадження нового обладнання, підвищення рівня продуктивності праці, забезпечення ритмічності збутової діяльності товариства та підвищення ефективності маркетингової політики. Запропоноване збільшення обсягу реалізації на 5% матиме позитивні наслідки, а саме реалізація цього резерву дасть змогу підприємству додатково отримати 1060,8 тис. грн. прибутку.

2. Резерв збільшення прибутку за рахунок зменшення операційних витрат підприємства. Згідно аналізу елементів операційних витрат в 2017-2019 роках, резервами збільшення прибутку товариства є матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи та інші операційні витрати, які в 2019 році в розрахунку на 1 гривню реалізованого продукції зменшились, що і є підставою для збільшення фінансових ресурсів за рахунок зниження собівартості ПрАТ «Домінік». Реалізація цих резервів дозволить аналізованому нами товариству додатково отримати 38336,74 тис. грн. прибутку.

Отже, запровадження комплексу управлінських рішень спрямованих на підвищення ефективності механізму управління фінансовими ресурсами підприємства дасть можливість збільшити джерела формування фінансових ресурсів та підвищити ефективність їх використання досліджуваного нами ПрАТ «Домінік», а також прискорити та спростити процес визначення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Висновки за розділом 3

Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства ПрАТ «Домінік» потребує введення в діяльність господарюючого суб'єкта методів оцінки ефективності організації управління на основі якісних та кількісних показників. Розроблена система показників факторно-критеріальної моделі дозволила провести всебічну оцінку ефективності організації управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» та визначити можливості його покращення на основі кількісного вираження одиничних показників якості, комплексних показників якості та інтегрального показника якості управління. Запропонована модель кваліметричного підходу оцінює якість управління фінансовими ресурсами товариства за наступними факторами: управління процесом формування фінансових ресурсів та трансформація їх в капітал, управління процесом розміщення фінансових ресурсів в активи, управління процесом використання фінансових ресурсів, вкладених в активи, управління процесами формування та розподілу фінансових результатів та відтворення фінансових ресурсів. Результатом проведеної кваліметрії є інтегральний показник якості управління, що визначив її не ефективність, та виявлені слабкі місця товариства, мінімізація впливу яких може бути проведена на основі збільшення джерел формування фінансових ресурсів та нарощення виробничих потужностей.

Напрямом підвищення ефективності механізму управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» запропоновано використання матрицю цільових

критеріїв та показників інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами з позиції системного, відтворювально-інтеграційного та процесного підходів. Запропонована матриця інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства розподілена відповідно до чотирьох етапів руху (стадій трансформації) фінансових ресурсів товариства, що характеризуються показниками фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ділової активності, рентабельності, а також основних рівнів управління – стратегічний, тактичний та оперативний. Отримані результати інтегрального індексу ефективності управління фінансовими ресурсами охарактеризували досліджуване ПрАТ «Домінік» як товариство з низьким рівнем управління фінансовими ресурсами.

Виявленні в результаті проведених аналізів ефективності управління фінансовими ресурсами за якісними та кількісними характеристиками негативні чинники впливу на управління пропонується нейтралізувати за допомогою збільшення джерел формування фінансових ресурсів. Запропоновано напрями збільшення обсягів реалізації кондитерських виробів «Домінік» через оновлення асортименту кондитерської продукції, розширення ринку збуту, впровадження нового обладнання, підвищення рівня продуктивності праці, забезпечення ритмічності збутової діяльності товариства та підвищення ефективності маркетингової політики. Впровадження даних заходів забезпечить збільшення обсягу реалізації на 5% матиме позитивні наслідки, а саме реалізація цього резерву дасть змогу підприємству додатково отримати 1060,8 тис. грн. прибутку.

Дослідження динаміки структури операційних витрат дозволило виявити наступні резерви збільшення прибутку – матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи та інші операційні витрати. Реалізація цих резервів дозволить ПрАТ «Домінік» додатково отримати 38336,74 тис. грн. прибутку.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі вирішено важливе науково практичне завдання, що полягає у дослідженні та удосконаленні механізму управління фінансовими ресурсами підприємства.

На підставі отриманих у роботі результатів можна зробити наступні висновки.

1. Проведене теоретичне дослідження поняття «фінансові ресурси» визначило авторську позицію з його трактування – це сукупність усіх грошових нагромаджень, доходів, та інших внутрішніх або зовнішніх джерел грошових коштів, що сформувались в результаті здійснення підприємством операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, з метою забезпечення ефективного функціонування, реалізації поставлених цілей та досягнення лідируючих конкурентних позицій на ринку.

2. Окреслено сутність поняття «управління фінансовими ресурсами підприємства», що являє собою систему інструментів, методів форм розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із процесами формування, розподілу й використання фінансових ресурсів для досягнення стійкого фінансового стану й ефективної діяльності підприємства. Окреслено мету управління фінансовими ресурсами, яка полягає у забезпеченні ефективної фінансово-господарської діяльності та підвищення ринкової вартості підприємства, через формування оптимального обсягу фінансових ресурсів, ефективне їх розміщення, організацію їх раціонального використання та пошук резервів збільшення фінансових ресурсів.

3. Розглянуто механізм управління фінансовими ресурсами підприємства та визначено головні його складові елементи, такі як: предмет, суб'єкт, об'єкт, мета (цілі), завдання, принципи, методи, інструменти, інформаційне забезпечення. Схематично зображено етапи проведення управління фінансовими ресурсами підприємства, якими є: виявлення больових точок та нереалізованих фінансових можливостей підприємства; дослідження

негативних чинників впливу на стан управління фінансовими ресурсами підприємства та вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду з їх нейтралізації; вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду з питань управління фінансовими ресурсами підприємства з метою інформаційного нагромадження даних аналізу та визначення критеріїв ефективності системи управління; визначення та оцінка ефекту від альтернативних варіантів управлінських рішень; аналіз можливих наслідків запропонованих управлінських рішень та вибір найефективнішого; реалізація найефективніших управлінських рішень; оцінка результатів реалізації прийнятих управлінських рішень.

4. Визначено два основні напрями оцінки фінансових ресурсів підприємства шляхом проведення аналізу джерел формування фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта та оцінка ефективності їх використання. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів підприємства запропоновано проводити в два етапи, де першим є аналіз джерел формування фінансових ресурсів (капіталу), а саме оцінка структури джерел фінансових ресурсів у цілому, та в розрізі власних коштів, позикових коштів, кредиторської заборгованості, а другим є джерел розміщення фінансових ресурсів шляхом проведення оцінки активів підприємства, їх складу та структури в цілому та в розрізі окремих його складових.

5. Оцінку ефективності використання фінансових ресурсів запропоновано проводити шляхом: оцінки активів за ступенем їх ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення; розрахунку головних показників ліквідності та платоспроможності; дослідження ефективності використання оборотних та необоротних активів господарюючого суб'єкта; розрахунку узагальнюючих та часткових показників фінансової стійкості; оцінки рентабельності підприємства.

6. Проведений фінансово-економічний аналіз товариства ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років визначив достатньо стійкий фінансовий стан, ефективну структуру капіталу з високою часткою власних коштів,

оптимальну структуру активів, достатність власного оборотного капіталу, прибутковість діяльності товариства, підвищення середньомісячної заробітної плати та продуктивності праці. При цьому всі розраховані фінансові показники мають тенденцію до покращення, що є свідченням фінансово стійкого положення товариства. Негативними чинниками діяльності товариства можна назвати: зниження обсягів реалізації продукції та зменшення чистого прибутку товариства.

7. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років показав, що фінансові ресурси сформовані в основному за рахунок власних джерел, свідченням чого є висока частка власних коштів в сукупному капіталі товариства. Незначну частку становлять позикові кошти у вигляді поточних зобов'язань і забезпечень. Аналіз активів товариства дав можливість визначити їх оптимальне співвідношення, що є свідченням раціональної структури джерел фінансових ресурсів товариства.

8. Проведено оцінку ефективності використання фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років, що визначило нераціональне їх використання. Так, зниження ефективності використання спостерігається у основних засобах, свідченням чого стали розрахунки першого та другого інтегральних показників ефективності використання основних засобів, зниження значень яких відбулось в результаті зменшення вартості чистої виручки від реалізації, отриманого прибутку, а також недостатні темп зміни середньорічної вартості основних засобів. Загальне погіршення ефективності використання спостерігається і в оборотних активів підприємства, які протягом 2017-2019 років знижують свою оборотність та потребують додаткового залучення коштів. Ефективність використання капіталу ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років погіршується також, про що свідчать уповільнення оборотності та розрахунки коефіцієнта закріплення капіталу. Слабкою стороною діяльності товариства можна назвати знижувальну тенденцію прибутковості ПрАТ «Домінік» протягом 2017-2019 років, що свідчить про зменшення ефективності використання прибутку – головного

джерела фінансових ресурсів підприємства. При цьому відзначимо, що проведене дослідження активів і пасивів товариства за ступенем ліквідності визначило ПрАТ «Домінік» абсолютно ліквідним, підтвердженням чого є виконання умови: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$, а також тенденція до покращення всіх розрахованих коефіцієнтів ліквідності. Характеристику абсолютно фінансово стійкого товариства протягом 2017-2019 років ПрАТ «Домінік» набуває в результаті проведених розрахунків узагальнюючих та часткових показників фінансової стійкості підприємства.

9. Вирішення проблеми не ефективного використання фінансових ресурсів товариства пропонується шляхом вдосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства на основі впровадження методів оцінки якості управління фінансовими ресурсами товариства, а також шляхом пошуку резервів збільшення фінансових ресурсів.

10. Розроблено систему показників факторно-критеріальної моделі оцінку ефективності організації управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» для всебічного дослідження якості управління та визначення можливостей її покращення на основі кількісного вираження одиничних показників якості, комплексних показників якості та інтегрального показника. Запропонована модель кваліметричного підходу оцінює якість управління фінансовими ресурсами товариства за наступними факторами: управління процесом формування фінансових ресурсів та трансформація їх в капітал, управління процесом розміщення фінансових ресурсів в активи, управління процесом використання фінансових ресурсів, вкладених в активи, управління процесами формування та розподілу фінансових результатів та відтворення фінансових ресурсів. Результатом проведеної кваліметрії є інтегральний показник якості управління, що визначив її не ефективність, та виявлені слабкі місця товариства, мінімізація впливу яких може бути проведена на основі збільшення джерел формування фінансових ресурсів та нарощення виробничих потужностей.

11. Запропоновано використання матриці цільових критеріїв та показників інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами з позиції системного, відтворювально-інтеграційного та процесного підходів, як напрям підвищення ефективності механізму управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік». Запропонована матриця інтегральної оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства розподілена відповідно до чотирьох етапів руху (стадій трансформації) фінансових ресурсів товариства, що характеризуються показниками фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ділової активності, рентабельності, а також основних рівнів управління – стратегічний, тактичний та оперативний. Отримані результати інтегрального індексу ефективності управління фінансовими ресурсами охарактеризували досліджуване ПрАТ «Домінік» як товариство з низьким рівнем управління фінансовими ресурсами.

12. Запропоновано як напрям підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Домінік» – збільшення джерел формування фінансових ресурсів. Збільшення обсягів реалізації кондитерських виробів «Домінік» можна досягти шляхом оновлення асортименту кондитерської продукції, розширення ринку збуту, впровадження нового обладнання, підвищення рівня продуктивності праці, забезпечення ритмічності збутової діяльності товариства та підвищення ефективності маркетингової політики. Впровадження даних заходів забезпечить збільшення обсягу реалізації на 5% матиме позитивні наслідки, а саме реалізація цього резерву дасть змогу підприємству додатково отримати 1060,8 тис. грн. прибутку. Дослідження динаміки структури операційних витрат дозволило виявити наступні резерви збільшення прибутку – зниження операційних витрат за рахунок резервів зменшення матеріальних затрат, витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи та інших операційних витрат. Реалізація цих резервів дозволить ПрАТ «Домінік» додатково отримати 38336,74 тис. грн. прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г. Фінанси підприємств: [Навчальний посібник] / Г. Азаренкова, Т. Журавель, Р. Михайленко. – К.: Знання-Прес, 2004. – 291 с.
2. Азгальдов Г. Г. Квалиметрия: первоначальные сведения. Справочное пособие с примером для АНО «Агентств стратегических инициатив по продвижению новых проектов» [Учебное пособие] / Г. Г. Азгальдов, А. В. Костин, В. В. Садов. – М.: Высшая школа, 2011. – 143 с.
3. Андрусак Н. О. Фінансові ресурси підприємств – основа формування фінансової бази регіону / Н. О. Андрусак // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – №9. – С. 130–134.
4. Безбородова Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств / Т. В. Безбородова // Держава та регіони. — 2008. — № 5. — С. 21—23.
5. Бердар М. М. Складові оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств / М. М. Бердар // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – №. 21. – С. 272–279.
6. Бердар М. М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства / Наукова публікація М. М. Бердар // Актуальні проблеми економіки. - 2008. - №5. - С.133-138.
7. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия / И. А. Бланк. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. — 720 с.
8. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: [Учеб. курс] / И.А. Бланк. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. — 511 с.
9. Близнюк О. П. Управління фінансовими ресурсами підприємств роздрібної торгівлі: [Монографія] / О. П. Близнюк, А. П. Брезинська, О. М. Іванюта. – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2016. – 253 с.
10. Бреус С. В. Прибутковість та резерви підвищення прибутку підприємства: [Електронний ресурс] / С. В. Бреус, К. Г. Міщенко // Економічні студії. – 2017. – №5(18). –С. 11-14. – Режим доступу:

https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/8846/5/Breus_S.V.%2CMishchenko_K.N._5%2818%292017.pdf

11. Буряк Л. Д. Фінансові ресурси підприємства / Л. Д. Буряк // Фінанси України. — 2000. — № 9. — С. 23—27.
12. Бураковський В. В. Фінанси підприємств: [Учбовий посібник] / Під редакцією В. В. Бураковського. — Дніпропетровськ: Пороги, 1998. — 246 с.
13. Василик О.Д. Теорія фінансів: [Навчальний підручник] / О. Д. Василик. — К.:НІОС, 2000. — 416 с.
14. Власова Н. Фінанси підприємств: [Навчальний посібник] / Н. Власова, О. Круглова, Л. Безгінова — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 271 с.
15. Волинчук Ю. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства / Ю. Волинчук // Економічний аналіз. — 2012. — №11 ч.2. — С. 96-101.
16. Глушко А. Д. Науково-методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємства / А. Д. Глушко, М. Ф. Філіп // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. — 2018. — №23. — С. 470-474.
17. Горбан А. П. Управління фінансовими ресурсами підприємства: [Електронний ресурс] / А. П. Горбан. — Режим доступу до ресурсу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/KNP/126/knp126_20-21.pdf
18. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства. 2-ге видання: [Навчальний посібник] / Гринчуцький В. І. — Видавництво «Центр навчальної літератури»: К., 2012. — 302 с
19. Гудзь О. Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: [Монографія] / О. Є. Гудзь. — К.: ННЦ, 2007. — 578 с.
20. Данилко В. К. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємства за умов ринкової економіки / В. К. Данилко, Д. В. Ситий // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. — 2014. — №2(68). — С. 102-107.

21. Джерелейко С. Д. Управління фінансовими ресурсами промислових підприємств: [Електронний ресурс] / С. Д. Джерелейко. — Режим доступу до ресурсу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/156.pdf.
22. Дзюба І. В. Вплив факторів на збільшення прибутку підприємства: [Електронний ресурс] / І. В. Дзюба, М. В. Шашина— Режим доступу до ресурсу: http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2011_25.pdf
23. Добровольська О. В. Резерви підвищення прибутковості підприємства в умовах ринку: [Електронний ресурс] / О. В. Добровольська, В. О. Терещенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — С. 194-197. — Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/13-2015/44.pdf>
24. Домбровська С. О. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах трансформації економіки України: [Електронний ресурс] / С. О. Домбровська. — Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5765>
25. Дяків В. Підходи до визначення сутнісних характеристик фінансових ресурсів підприємства: [Електронний ресурс] / В. Дяків. — Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/15_NPN_2013/Economics/3_139340.doc.htm
26. Зеленський Р. М. Факторно-критеріальна модель оцінювання рівня сформованості відповідальності / Р. М. Зеленський // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. — 2011.— №16.— С. 72 — 79.
27. Зятковський І. В. Фінанси підприємств: [Навчальний посібник] / І. В. Зятковський. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: Кондор, 2003.— 364 с.
28. Кірсанова А. М. Фінансові ресурси підприємства та ефективність їх використання / А. М. Кірсанова, І. В. Точонов // Збірник наукових праць ДонНАБА. — 2015. —№1. — С. 116-122
29. Климаш Н. І. Управління фінансовими ресурсами підприємства / Н. І. Климаш // Харчова промисловість. — 2008. — №7. — С.148-151.

30. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства / І. А. Козачок // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2011. – № 47 – С. 277–283.
31. Колосівська В. Формування політики управління фінансовими ресурсами в загальній стратегії розвитку кондитерського підприємства [Електронний ресурс] / В. Колосівська, Г. Ціх. – Режим доступу до ресурсу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/18070/2/ConfFMNES_2016_Kolosivska_V-Formation_of_financial_77-79.pdf
32. Коробов М. Я. Фінансова діяльність підприємства: [Навчальний підручник] / М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К.Я. Петрова – 2 ге вид. перероб. - К.: Либідь, 2002. - 384 с.
33. Косарева І. П. Формування ефективної системи управління фінансовими ресурсами підприємства: [Електронний ресурс] / І. П. Косарева, І. О. Пономаренко. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
34. Кропівцова Н. Особливості формування фінансових ресурсів підприємства / Н. Кропівцова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг. – 2011. – Вип. 1. – С. 261–268.
35. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: [Монографія] / Лахтіонова Л. А. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.
36. Леонтьев В. Финансовые ресурсы организаций (предприятий): [Учебное пособие]. – Санкт-Петербург: СПбГУЭФ, 2001. – 89 с.
37. Линник О. І. Облік прибутку та визначення резервів забезпечення прибутковості підприємства / О. І. Линник, О. С. Задорожна // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2015. – № 26(1135). – С. 147–153.
38. Мазаракі А. А. Економіка торговельного підприємства: [Підручник] / А. Мазаракі, Л. Лігоненко, Н. Ушакова. – К.: Хрещатик, 1999. – 800 с.
39. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: [Підручник для студ. вищ. навч. закл.] / Т. В. Майорова. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

40. Марченко А. Формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання в умовах трансформації економіки України: [Електронний ресурс] / А. Марченко // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит". – К., 2003. – 18 с.. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/files/drr/390/27243.rtf>.

41. Мелень О. В. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення / О. В. Мелень, Ю. Ю. Холондач // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХП»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХП». – 2015. – № 25(1134). – С. 123–126.

42. Мельник О. М. Облік, аналіз та контроль фінансових ресурсів підприємства в процесі прийняття управлінських рішень / О. М. Мельник // Сучасні проблеми економіки і менеджменту: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10 – 12 листопада 2011 року ; Національний університет "Львівська політехніка". – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 478–479.

43. Мельник О. Особливості функціонування фінансових ресурсів в системі управління підприємством / О.Мельник // Галицький економічний вісник. — 2012. — №3(36). — с.108-116.

44. Меренкова Л. О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку економіки / Л. О. Меренкова // Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 24. – С. 79-83.

45. Мішина С. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві / С. В. Мішина. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2006. – С. 8.

46. Опачинський Д. Методи визначення приросту фінансових ресурсів підприємства, напрямів та ефективності їх використання / Д.Опачинський // Економіст. – 2011. – № 8. – С. 23–27.

47. Орлюк О. П Фінансова енциклопедія / О. П. Орлюк, Л. К. Воронова, І.Б. Заверуха та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 472 с.

48. Пасічник В. Г. Організація виробництва: [Підручник] / В. Г. Пасічник. – К. : ЦНЛ, 2005. – 248 с.

49. Педченко Н. С. Кваліметрія при оцінюванні фінансового потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / Н. С. Педченко // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – 2014. – №45. – С. 46-49 – Режим доступу до ресурсу: http://www.dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/4395/1/Vlca_ekon_2014_45_11.pdf

50. Педченко Н.С. Управління фінансовими ресурсами як напрям підвищення фінансової стійкості підприємства/ Н.С.Педченко, І.В.Голуб, М.В.Войко //Актуальні питання розвитку економіки, харчових технологій та товарознавства : тези доповідей ХІ Міжнародної науко-вої студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2017 рік, присвяченої 100-річчю Національної академії наук України (м. Полтава, 17–18 квітня 2018 року). – Полтава : ПУЕТ, 2018. – С.12-16.

51. Перевознюк В. Теоретична концептуалізація фінансових ресурсів підприємства / В. Перевознюк // Актуальні питання теорії і практики фінансів. Світ фінансів. – 2013. – №1. – С. 68-74.

52. Петленко, Ю. Проблеми забезпечення обіговими коштами в умовах економічної кризи / Ю. Петленко // Фінанси України. – 1998. – № 9. – С. 107.

53. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: [Підручник] / Під ред. А. М. Поддєрьогіна – 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : КНЕУ, 2005. - 384с.

54. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: [Підручник] / А. М. Поддєрьогін ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2005. – 535 с.

55. Подольська О. В. Фінансовий аналіз: [Навчальний посібник] / О.В. Подольська, О. В. Яріш. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

56. Пойда-Носик Н. Фінансові ресурси підприємства / Н. Пойда-Носик, С. Грабарчук // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 96–103.

57. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: [Підручник] / С. Ф. Покропивний. – [Вид. 3-є, перероб. та доп.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 528 с.
58. Рибалко Н. О. Фінансові ресурси підприємств: грошові кошти чи щось більше / Н. О. Рибалко // Загальні питання економіки. – 2009. – С. 28–31.
59. Родионова В. Финансы / В. Родионова, Ю.Вавилов, Л. Гончаренко и др.; Под. ред. В. Родионовой. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 432 с.
60. Роєнко К. В. Особливості та проблеми формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільної економіки / К. В. Роєнко, Л. А. Свистун // Молодий вчений. – 2017. – №11(51). – С. 1285-1289.
61. Рудченко І. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства / І. В. Рудченко // Сучасні питання економіки і права. – 2010. – №1. – С. 16-19.
62. Сенчагов В. К. Финансовые ресурсы народного хозяйства / В.К. Сенчагов — М.: Финансы и статистика, 1982. — С. 49.
63. Степаненко Д. А. Технологія аналізу фінансових ресурсів підприємства: [Електронний ресурс] / Д. А. Степаненко, І. І. Алексеєнко. – Режим доступу до ресурсу: <http://repository.hneu.edu.ua>
64. Стецюк П. А. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / П. А. Стецюк // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – С. 111–116.
65. Телишевська Л. І. Управління фінансовими ресурсами підприємства в межах його інвестиційної діяльності / Л. І. Телишевська, О. В. Птащенко, А. В. Белоус // Бізнес інформ. – 2014. – №8. – С. 273-277.
66. Угляренко О. М. Формування фінансових ресурсів підприємств (на прикладі підприємств спиртової галузі України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.04.01 / О.М. Угляренко; Київ. нац. екон. ун-т. — К., 2005. — 20 с.
67. Філімоненков О. С. Финансы підприємств: [Навчальний посібник] / Філімоненков О. С. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. – 360 с.

68. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навч. посібник / О.С. Філімоненков. – К. : МАУП, 2004. – 328 с.
69. Фінанси підприємств: [Навчальний посібник] / за ред. д.е.н., проф. Г.Г. Кірейцева. — К.: ЦУЛ, 2002. — 268 с.
70. Чепка В. В. Фінансові ресурси підприємства / В. В. Чепка // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – №18. – С. 203-210.
71. Черкасов В. Е. Навчальний посібник по фінансово-економічних розрахунків / В. Е. Черкасов – М.: АУЗБанк, 2010.
72. Шестова О. О. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства в умовах ризикового ринкового середовища / О. О. Шестова // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2011. – №6/2 – С. 194–197.
73. Шовкопляс Р. А. Фінансові ресурси підприємства: [Електронний ресурс] / Р. А. Шовкопляс // Комунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. – №80. – С. 192-194. – Режим доступу до ресурсу: https://eprints.kname.edu.ua/4203/1/192-194_%D0%A8%D0%9E%D0%92%D0%9A%D0%9E%D0%9F%D0%9B%D0%AF%D0%A1_%D0%A0.%D0%90..pdf
74. Юрій С. І. Фінанси: [Навчальний посібник] / С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко та ін. – К. : Знання, 2008. – 611 с.
75. Яременко В. Г. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємства / В. Г. Яременко, Н. М. Салманов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – №19.3. – С. 158-162.